

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Laura Karu

**SISEKAITSEAKADEEMIA FINANTSKOLLEDŽI
MAKSUNDUSE JA TOLLI ÕPPEKAVA SEOS
RAAMATUPIDAJA KUTSESTANDARDIGA**

Lõputöö

Juhendaja:

Maret Güldenkoh MBA

Kaasjuhendaja:

Anu Kose MA

Tallinn 2023

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2023
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava seos raamatupidaja kutsestandardiga</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: <i>The relationship between the taxation and customs curriculum of the finance college of the Estonian Academy of Security Sciences and the accountant's professional standard</i></p> <p><i>Lühikokkuvõte:</i> Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 68 leheküljest. Lõputöös on kasutatud 35 allikat, millele on tekstis viidatud. Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava õpiväljundite seos vanemraamatupidaja kutsestandardi kompetentside ja tegevusnäitajatega. Lõputöö uurimisprobleemideks on küsimused, millised on uue kutsestandardi kohaselt vanemraamatupidaja kompetentsinõuded ning milliseid raamatupidamisega seotud kompetentse on maksunduse ja tolli õppekaval õppides võimalik omandada. Uurimistöös kasutati andmekogumismeetodina dokumendianalüüsi ja andmeanalüüsimeetodina kvalitatiivset sisuanalüüsi. Analüüsi kaht dokumenti – vanemraamatupidaja tase 6 kutsestandardit ning maksunduse ja tolli õppekava. Uuringu tulemustest selgub, et õppekava ning kutsestandardi vahel on seosed. Uuringust selgus, et täielik sidusus esines 62% koodide osas ning osaline sidusus 32% koodide osas. Lõputöös teeb autor järeldusi ning ettepanekuid, kuidas maksunduse ja tolli õppekava parendada ning täiendada.</p>	
Lisad: Vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandard; analüüsi võrdlustabel ning maksunduse ja tolli õppekava	
Võtmesõnad: <i>raamatupidaja kutsestandard, õppekava, kvalifikatsioonistandard, haridus</i>	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>accountant professional standard, curriculum, qualification standard, education</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Laura Karu</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalistest allikatest ja mujal allikatest saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemia tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.</p> <p>Allkiri: _____ Kommentaar (soovi korral): _____</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	allkirjastatud digitaalselt
Vastab lõputöö nõuetele	
Kaasjuhendaja:	allkirjastatud digitaalselt
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Kerly Randlane	allkirjastatud digitaalselt

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. KUTSESTANDARDI JA ÕPPEKAVA PÕHIMÕTTED	7
1.1. Kutsestandardi olemus	7
1.2. Õppekava olemus	14
1.3. Raamatupidaja töö olulisus organisatsioonis	18
2. KUTSESTANDARDI KOMPETENTSINÕUETE SIDUSUS ÕPPEKAVAGA	24
2.1. Uurimismetoodika	24
2.2. Õppekava sidusus kutsestandardi kompetentsusnõuetega	26
2.3. Järeldused ja ettepanekud	36
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	41
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43
Lisa 1. Vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandard	46
Lisa 2. Analüüsi võrdlustabel	50
Lisa 3. Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava	53

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

IFAC – *The International Federation of Accountants*. Rahvusvaheline Arvestusekspertide Föderatsioon

CPD - *Continuing Professional Development*. Jätkuv professionaalne areng

KHS - Kõrgharidusstandard

IESBA - *International Ethics Standards Board for Accountants*. Raamatupidajate rahvusvaheliste eetikastandardite nõukogu

SISSEJUHATUS

Raamatupidamiskohustuslastel on kohustus oma majandustehingute üle arvestust pidada. Korrektse arvestuse pidamine annab ülevaate raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustegevusest ning maksevõimekusest. Raamatupidamise eest vastutab ettevõtja, kes pakub ettevõttesiseselt tööd raamatupidajale või kasutab raamatupidamisteenust ettevõttelt, kelle töötajatel on vajalikud pädevused olemas. Kõikidel raamatupidajana töötavatel inimestel peaks olema selleks vastav kutsekvalifikatsioon.

Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kuttsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit (Kutsekoda, 2022). Selle olemasolu näitab, et raamatupidajal on Kutsekoja poolt kontrollitud oskused ja teadmised sellel alal töötamiseks, mis annavad ka ettevõttele kindlustunde, et nende raamatupidamist teeb enda ala hästi tundev inimene.

Teema on aktuaalne, kuna Äriteeninduse ja muu äritegevuse kutsenõukogu protokoll 05. mai 2022 otsusega nr 22 uuendati raamatupidaja kõigi kolme taseme kutsestandardeid. Standardeid uuendatakse iga viie aasta tagant: vaadatakse üle kompetentsid ning vajadusel muudetakse sõnastust ning ülesehitust. Aktuaalsus tuleneb Sisekaitseakadeemia maksunduse ja tolli õppekava sisust, kus on kirjas, et üliõpilane omandab süvateadmised majandusarvestuse valdkondade põhimõistetes, teoorias, printsiipides, korraldades organisatsiooni finantsarvestust ja nende teadmistega on lõpetajal võimalik minna taotlema tase 5 või tase 6 kutset, mis on vastavalt raamatupidaja ja vanemraamatupidaja kutse (Sisekaitseakadeemia, 2022). Käesolevas töös keskendutakse vanemraamatupidaja tase 6 uuenenud kutsestandardile.

Teema on uudne, sest minule teadaolevalt ei ole uuritud raamatupidaja kutsestandardi pädevuse piire ning nende vastavust Sisekaitseakadeemia finantskolledži õppekavaga. Raamatupidaja kutsestandardeid on käsitlenud lõputöös Kirsipuu (2015), milles ta annab hinnangu arvestusala ühilduvusest avaliku huviga. Raamatupidaja kutseoskusi on käsitlenud doktoritöös Kallaste (2018), kuid antud lõputöös käsitletakse teemat uuenenud standardite mõistes. Lisaks on rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite arengust uurinud magistritöös Kangur (2018), kuid seal ei ole käsitletud finantsaruandluse standardite sidusust kutsestandarditega.

Uurimisprobleem: milline on Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava ühilduvus vanemraamatupidaja (tase 6) kutsestandardiga?

Lõputöö jaoks püstitan kaks uurimisküsimust:

1. Millised on uue kutsestandardi kohaselt vanemraamatupidaja kompetentsinõuded?
2. Milliseid raamatupidamisega seotud kompetentse on maksunduse ja tolli õppekaval õppides võimalik omandada?

Töö eesmärgiks on selgitada välja Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava õpiväljundite seos vanemraamatupidaja kutsestandardi kompetentside ja tegevusnäitajatega.

Eesmärgi täitmiseks püstitan järgmised uurimisülesanded:

1. Analüüsida ja sünteesida kutsestandardi ja õppekava ning raamatupidaja kutsekvalifikatsiooni alaseid teoreetilisi lähtekohti teadusallikate põhjal.
2. Analüüsida vanemraamatupidaja (tase 6) kutsestandardis ette nähtud kompetentsinõuete koostõla maksunduse ja tolli õppekavaga.
3. Sünteesida teooriat ja dokumendianalüüsi tulemusi ning teha ettepanekuid õppekava täiendamiseks või parendamiseks.

Lõputöö raames viiakse läbi kvalitatiivne empiiriline uuring (Hirsjärvi, *et al.*, 2005 lk 151). Andmekogumise meetodina kasutatakse dokumendianalüüsi (Laherand, 2008, lk 259) ning andmeanalüüsi meetodina kasutatakse töös kvalitatiivset sisuanalüüsi (Laherand, 2008, lk 289). Dokumendianalüüsi valim on eesmärgistatud valim (Etikan, *et al.*, 2016, lk 2).

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Teoreetilise osa peatükk käsitleb kutsestandardi vajalikkust ning õppekava olemust ning raamatupidaja olulisust organisatsioonis. Lõputöö teises peatükis kirjeldatakse uuringu meetodikat ja valimit ning analüüsitakse kutsestandardite ning Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava omavahelist sidusust. Tehakse uuringu järeldused ja õppekava parendusettepanekuid.

1. KUTSESTANDARDI JA ÕPPEKAVA PÕHIMÕTTED

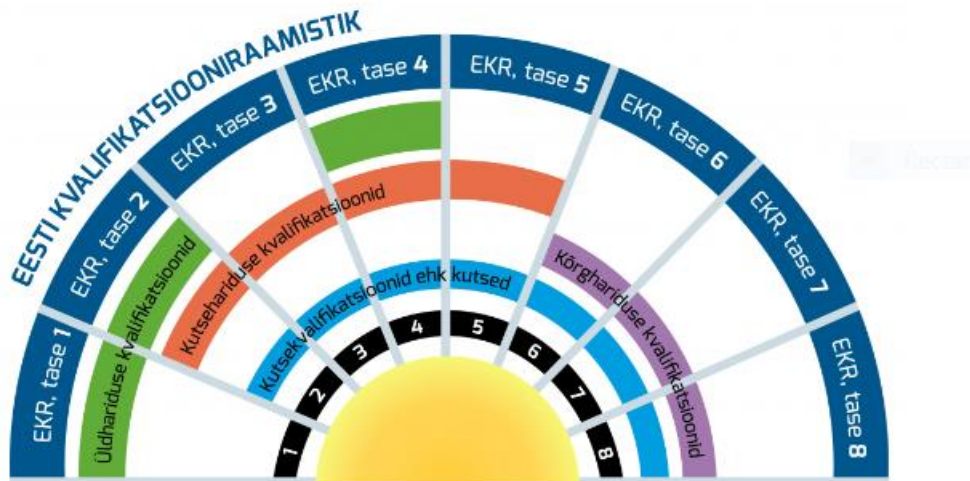
1.1. Kutsestandardi olemus

Paljudele erialadele on ülemaailmselt kehtestatud erinevaid kutsestandardeid. Otsus töötada välja ja rakendada eri riikides kutsestandardeid tehakse konkreetse riigi jaoks olulisi eesmärke arvestades. Mõned riigid otsustavad selliseid dokumente üldse mitte välja töötada ja kasutavad teisi vahendeid, et tasakaalustada tööturu nõudeid ja kutseharidussüsteemi võimalusi. Kutsestandardite väljatöötamise argument on tagada selge seos tööandja nõuete ja hariduse vahel. Standardid võimaldavad pidevalt jälgida kvalifikatsiooni uuendamist ja haridusprogrammide vastavust tööturu vajadustele. (Блинов и Есенина, 2014, стр. 75)

Just sel põhjusel on paljud riigid välja töötanud, välja töötamas või arendavad välja kutsestandardeid (*ibid*, стр. 75). Kutsestandardi kasutamine haridusprogrammide loomisel eeldab arendajatelt selle ülesehituse loogika mõistmist, selle struktuuri, sisu, aga ka põhimõistete ja mõistete tundmist. Samuti peavad nad aru saama nende seoste sisust erinevates reguleerivates dokumentides kasutatavate terminite ja mõistetega. (Новиков, *et al*, 2022, стр. 134) Kuid samadel põhjustel arvavad paljud riigid (näiteks Taani, Soome, Saksamaa, Iirimaa, Norra, Rootsi), et nad ei vaja kutsestandardeid. Fakt on see, et neis riikides on ajalooliselt väljakujunenud ettevõtluse ja hariduse koostöö, õppekavade ühise arendamise ja uuendamise traditsioon. (Блинов и Есенина, 2014, стр. 75)

Haridusvaldkonnas on olulisteks töövahenditeks lisaks kutsestandarditele töömaailma oskuste vajaduse pidev jälgimine, õppetingimuste tagamine, õppejõudude professionaalne täiendamine (*ibid*, стр. 75). Õpiväljundid ehk õpitulemused on õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud, mis on kirjeldatud õppekava, mooduli või õppeaine läbimiseks vajalikul miinimumtasemel. Kõrgharidusstandardi lisas 1 on välja toodud, et rakenduskõrgharidusõppe õppekava lõpetamisel saavutatavad õpiväljundid peavad olema kooskõlas kvalifikatsiooniraamistiku kuuendal tasemel kirjeldatud üldnõuetega. (Kõrgharidusstandard, 2019)

Eesti kvalifikatsiooniraamistikus (EKR) on kaheksa kvalifikatsioonitaset. Iga taseme jaoks on kirjeldatud oluliste teadmiste, oskuste ning vastutuse ja iseseisva tegutsemise määr. Kvalifikatsiooniraamistik seob omavahel haridus- ja töömaailma kvalifikatsioonid. (vt joonis)

Joonis. Eesti kvalifikatsiooniraamistik alates 2008 (Kutsekoda, 2023)

Kvalifikatsiooniraamistiku kaheksa põhitaset jagunevad veel nelja alamtasemesse, milledele on koostatud iseseisvad tasemekirjeldused. Sellest lähtudes eristatakse (Kutsekoda, 2023):

- üldhariduse kvalifikatsioonid (tase 1 - 2 ja 4)
- kutsehariduse kvalifikatsioonid (tase 2 - 5)
- kõrghariduse kvalifikatsioonid (tase 6 - 8)
- kutsekvalifikatsioonid ehk kutsed (tase 2 - 8).

Kvalifikatsiooniraamistiku tase seob omavahel formaalhariduse õpitulemuste ja kutsesüsteemi tasemete sisu ja nõuded (vt tabel 1). Kvalifikatsiooniraamistiku tundmine ja selle rakendamine on oluline nii kutsestandardite koostajatele ja kutse andjatele kui ka koolidele, mille õppekavad on loodud kutsestandardi alusel (Kutsekoda, 2023).

Tabel 1. Formaalhariduse õpitulemuste ja kutseüsteemi tasemete seosed (Kutsekoda, 2023)

EKR tase	Teadmised	Oskused	Vastutuse ja iseseisva tegutsemise ulatus
1.	Üldteadmised	Põhioskused lihtsamate (töö)ülesannete täitmiseks	Töötab või õpib otsesel juhendamisel piiritletud situatsioonis
2.	Põhilised tööalased või õppesuunaalased faktiteadmised	Põhilised kognitiivsed ja praktilised oskused vastava teabe kasutamiseks, et täita (töö)ülesandeid ning lahendada tavalisi probleeme, kasutades lihtsaid reegleid ja töövahendeid	Töötab ja õpib juhendamisel, kuid mõningase iseseisvusega
3.	Teadmised tööalaste või õppesuunaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldiste mõistete kohta	Kognitiivsed ja praktilised oskused (töö)ülesannete täitmiseks ja probleemide lahendamiseks, valides ja rakendades põhimeetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet	Vastutab töö- või õppeülesannete täitmise eest. Kohandab probleemide lahendamisel enda käitumist vastavalt olukorrale
4.	Tööalased või õppesuunaalased laiaulatuslikud fakti- ja teooriate teadmised	Tööalased või õppesuunaalased kognitiivsed ja praktilised oskused konkreetsetele probleemidele lahenduse leidmiseks	Juhib ise oma tööd ja õppimist vastavalt juhtnõriledele situatsioonides, mida saab tavaliselt ette näha, kuid mis võivad muutuda. Juhendab kaaslaste tavatööd. Võtab mõningase vastutuse töö ja õppetöö hindamise ning edendamise eest
5.	Tööalased või õppesuunaalased põhjalikud, spetsialiseeritud, faktilised ja teoreetilised teadmised ning teadlikkus	Igakülgset kognitiivset ja praktilist oskust abstraktsetele küsimustele loovate lahenduste leidmiseks	Juhib ja juhendab töö- ja õppesituatsioone, kus võivad juhtuda ettearvamatud muutused. Kontrollib ja arendab enda ja teiste tegevust
6.	Tööalased või õppesuunaalased süvateadmised, sh kriitiline arusaam teooriatest ja printsiipidest	Meisterlikkust ja novaatorlikkust demonstreerivad arenenud oskused konkreetsete tööalaste või õppesuunaalaste keeruliste ja ettearvamatute probleemide lahendamiseks	Juhatab keerulisi tehnilisi või kutsealaseid tegevusi või projekte. Võtab vastutuse otsuste langetamise eest ettearvamatutes töö- või õppesituatsioonides. Vastutab üksikisikute ja rühmade kutsealase arendamise juhtimise eest
7.	Väga spetsialiseeritud, osaliselt tööalaste või õppesuunaalaste teadmiste esirinnas olevad teadmised, millel rajaneb originaalne mõtlemine. Kriitiline teadlikkus tööalastest või õppesuunaalastest ja eri valdkondade vahelistest probleemidest	Spetsialiseeritud probleemilahendamise oskused, mis on vajalikud teadus- ja/või innovatsioonitegevuses, selleks et luua uusi teadmisi ja protseduure ning siduda eri valdkondade teadmisi	Juhib ja muudab töö- või õppesituatsioone, mis on keerukad, ettearvamatud ja nõuavad uut strateegilist käsitlust. Võtab vastutuse kutseteadmistesse ja -tegevusse panuse andmise eest ja/või kontrollib meeskondade strateegilist tegutsemist
8.	Teadmised, mis on tööalaste või õppesuunaalaste ja valdkondadevaheliste teadmiste esirinnas	Eriti arenenud ja spetsialiseeritud oskused ja tehnikad, kaasa arvatud süntees ja hindamine, mis on vajalikud kriitiliste küsimuste lahendamiseks teadus- ja/või innovatsioonitegevuses ning olemasolevate teadmiste või kutseoskuste täiendamiseks ja uuesti määratlemiseks	Omab autoriteeti ja demonstreerib oma novaatorlikkust, iseseisvust, teadus- ja kutsealast meisterlikkust ning pidevat pühendumust uute ideede või protsesside arendamisel töö- või õppesituatsioonide, sh teadustöö, esirinnas

Nii sõjajärgses Eesti Vabariigis kui ka hiljem kehtis Eestis Saksamaalt pärinev ja ka Nõukogude Liidus rakendatud kord, mille kohaselt kõrg-, kutse- ja täienduskoolitus pidid andma lõpetanutele piisavad teadmised ja oskused õpitud erialal kutse ja kvalifikatsiooni saamiseks. Tulemusi kontrollis riigi esindaja juhitud komisjon. Kooli lõpetamiseks oli vajalik positiivne tulemus ning selle saamisel anti lõpetajale tunnistus või diplom, mis tõendas nii saadud haridust kui ka kutset ja kvalifikatsiooni. Kui Eesti taasiseseisvus 1991. aastal, pidi kutseharidussüsteem tegelema plaanimajandusest pärandiks saadud puudujääkidega: tööturul toimusid kiired muudatused, mille tagajärjel kannatas nii kutseõppe kvaliteet kui ka maht; ei osatud analüüsida, milliseid oskusi vajatakse; toimus ressursside ebaefektiivne kasutamine, kutseharidusel oli madal prestiiž jne. (Kallaste, 2018, lk 65)

Kõrgharidusringkonnal on suur muutuste surve. Suurimad väljakutsed on muutuda operatiivsemaks ja tulemuslikumaks, parandada üliõpilaste väljaõppe tulemusi, suurendada juurdepääsu kõrgharidusele, kontrollida kulusid, värvata ja hoida tööl tippteaduskonda ja teadlasi. Tõhus ümberkujuamine nõuab kogu ettevõtet hõlmavat lähenemisviisi, et parandada ja täiustada organisatsioonimudeleid, tegevusprotsesse, tehnoloogiat, juhtimist ja talendimudeleid. Iga valdkonna parimate õppekavade väljatöötamisega tegelevad mitmed rahvusvahelised organisatsioonid. (Alver & Alver, 2021, lk 8)

Globaalse õppekava koostamisel on mitu lähenemisviisi. Üks lähenemisviis on ettekirjutav ja täpsustab üld- ja tehnilist haridust, mida kutselised raamatupidajad peavad omandama vajalike oskuste arendamiseks. Seda on kõige parem käsitleda kui "sisendil" põhinevat lähenemisviisi. Teine lähenemine on kompetentsipõhine lähenemine, kus pädevust määratletakse kui võimet sooritada tegevusi ameti või funktsiooni piires vastavalt töös eeldatud standarditele. Seejärel täpsustatakse, milliseid põhipädevusi kutselised raamatupidajad vajavad. See lähenemisviis käsitleb pädevusi kui "väljundeid" või "tulemusi" ja seejärel töötab tagurpidi, et täpsustada nende "tulemuste" saavutamiseks hariduse sisu. Kuna kompetentsipõhine lähenemine on alles lapsekingades, on eksperdid valinud esimese ja traditsioonilisema lähenemise ehk pigem arvestusõppe õppekava väljatöötamise kui kompetentsipõhise lähenemise. (*ibid*, lk 8)

Haridus tervikuna on Eestis viimase 20 aasta jooksul muutunud ning sellel on olnud suur mõju täiskasvanuhariduse arengule. Eesti on väike riik. Eesti rahvaarv on 1. jaanuari 2023 seisuga 1 357 739 inimest (Statistikaamet, 2023). Eestist on viimase kahe kümnendi jooksul saanud Euroopa Liidu, NATO, OECD, Schengeni ala ja Maailma Kaubandusorganisatsiooni liige. Seoses Euroopa Liiduga ühinemisel 2004. aastal, peegeldavad Eesti sotsiaalsed, poliitilised,

hariduslikud ja majanduslikud eesmärgid kogu Euroopa Liidu püüdlusi. Vaatamata Euroopa Liidu ja teiste riikide mõjudele on Eesti aga suutnud säilitada ja tugevdada oma rahvuslikku identiteeti; oleme säilitanud ka oma kultuurilise eripära kakskeelse kogukonna ja mitmekultuurilise ühiskonna ning võimaluse omandada haridus eesti keeles. (Jõgi, 2012, p. 45)

Rahvusvaheline haridusstandard 7 (IES 7) näeb ette pideva professionaalse arengu (CPD - *Continuing Professional Development*), mis on vajalik kutseliste arvestuseksperptide jaoks, et arendada ja säilitada professionaalset pädevust, mis on vajalik klientidele, tööandjatele ja teistele sidusrühmadele kvaliteetsete teenuste pakkumiseks ning seeläbi üldsuse usalduse tugevdamiseks selle elukutse vastu. Kuigi IES 7 on adresseeritud IFAC-i (*The International Federation of Accountants*) liikmesorganitele, rakendavad mõnes riigis raamatupidajatele kutsekvalifikatsiooni andvad ühendused sarnaseid nõudeid. CPD hõlmab lisaks haridusele, praktilistele kogemustele ja koolitusele ka õppimis- ja arendustegevusi, nagu juhendamine ja juhendamine, võrgustike loomine, vaatlus, tagasiside ja refleksioon ning enesejuhitav ja struktureerimata teadmiste kogumine. (Kallaste & Alver, 2017, lk 114-115)

IFAC-i liikmesorganid eeldavad IES kontseptsioonist tulenevalt, et osa õppetegevusest, mille kutselised raamatupidajad läbivad, oleks kontrollitav. Mõned õppetegevused, näiteks tööalane koolitus, võivad olla mõõdetavad, kuid neid ei pruugi olla võimalik kontrollida. Need tegevused aitavad kaasa ka ametialase pädevuse arendamisele ja säilitamisele, kuid ei kuuluks kolmeaastase jooksva perioodi 60-tunnise tõendatava CPD hulka.

CPD ei garanteeri, et kõik professionaalsed raamatupidajad pakuvad alati kvaliteetset professionaalset teenust. Viimane eeldab eetilist käitumist, professionaalset otsustusvõimet, objektiivset suhtumist ja sobival tasemel järelevalvet. Väljakujunenud CPD programm, mida mõõdetakse, jälgitakse ja hinnatakse, peab olema osa kvaliteedi tagamise protsessist. (Kallaste & Alver, 2017, lk 115)

Eestis on raamatupidajate kutsetunnistusi väljastav ja resertifitseerimist korraldav organisatsioon Eesti Raamatupidajate Kogu (Kallaste & Alver, 2017, lk 115-116). Kuigi Eestis on Kutseregistri andmetel 2 384 kutsetunnistusega raamatupidajat, on kõrgema taseme (6. tase) kehtiva kutsetunnistusega raamatupidajaid hetkel 413 (Kutseregister, 2023).

Tagamaks kindlustunnet, et raamatupidajad säilitavad oma kutsealase pädevuse, nõuab IFAC, et liikmesorganisatsioonid kehtestaksid oma liikmetele CPD nõuded. Kuigi raamatupidamisorganisatsioonide vahel on riiklikke ja piirkondlikke erinevusi, on üldiselt nõutav 120 tundi ametlikku professionaalset arengut kolme aasta keskmise jooksul (töötades

keskmiselt 40 tundi aastas), et säilitada ametialane staatus. Eestis tuleb raamatupidaja taseme 6 atesteeritud staatuse säilitamiseks aga üks kuu enne kutsetunnistuse kehtivusaja lõppu (st iga 5 aasta tagant) esitada resertifitseerimise avaldus, mis sisaldab teavet kvalifikatsioonikoolituse ja kutsetöö kohta. (Kallaste & Alver, 2017, lk 115-116)

Pideva ametialase arengu nõue tuleneb eesmärgist täiendada erialaseid teadmisi ja oskusi ning anda ühiskonnale kindlustunne, et nõutavad kutseoskused on teenuste osutamiseks piisavad. Kutseliidud või reguleerivad organisatsioonid peaksid seda järgima ja looma mehhanismid selle nõude täitmise tagamiseks. (Kallaste & Alver, 2017, lk 117)

Kuna varasem kutsete ja kvalifikatsioonide süsteem oli vananenud, siis hakati süsteemi uuesti looma 2000. aastal, pärast kutseaduse vastuvõtmist. See sätestas kutse andmise mitte kooli lõpetamisel, vaid iga inimese taotlusel kutset omistava organi poolt selleks sätestatud eksami ja muude tingimuste, sealhulgas praktilise erialase töö kogemuse alusel. Vajaliku praktika pidi taotleja ise hankima ning nõutavateks katseteks ette valmistuma. (Kallaste, 2018, lk 66)

Protsessi käivitamiseks ja üldiseks korraldamiseks loodi iseseisev valitsuseväline Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutus, Kutsekoda. Samasuguse kutsete omistamise korra säilitas 2008. aastal vaid pisiasjades uuendatud Kutseadus. Kutseid andvate organite õigusi on kuni 2016. aastani antud üldjuhul erialaliitudele, seltsidele ja ühingutele. Küll aga Euroopa Liidus reguleeritud erialadel (arstid, meditsiiniõed, veterinaarid, meremehed, lendurid jmt) on kutse omistamine siiski juba hulk aastaid ühildatud kooli lõpetamisega. Kahjuks pole kõrghariduse tasemel veel paljudel aladel kutsestandardeid, kvalifikatsiooninõudeid ega kutseid andvaid organeid. Kõrgkoolidel enamasti puudub isegi eesmärk koolitada oma üliõpilasi kasvõi minimaalsete kutsenõuete täitmiseni. Kutseid saanute arvu võrdlus lõpetanute arvuga näitas, et Kutsekoja kaudu on kutsed saanud vaid väga vähesed kõrgkoolide lõpetanud. Sama on ka täiendusõppe kursustega. Harilikult ei saa vaid ühepäevastelt täiendusõppe kursustelt kutse nõuete täitmist eeldada. (Kallaste, 2018, lk 66)

Kui 24.11.2005 võeti vastu kutseõppeasutuse seaduse jt seaduste muutmise seadus, siis sellega tuli kaasa palju põhimõttelisi muudatusi nii kutseõppe sisulises kui ka korralduslikus pooles: kutseõppe võimalused avardusid, sätestati sotsiaalsete partnerite suurem osalus kutseõppe korraldamises (nt osavõtt kooli nõukogude tööst, kutsestandardite, õppekavade väljatöötamisel ja kutseeksami komisjonis osalemine), seadustati kutseõppeasutuse lõpueksami ühitamine kutseksamiga nendel kutsealadel, kus see on võimalik, ja praktika korraldamine. (Kallaste, 2018, lk 67)

Kutseharidusstandardi vastuvõtmisega 2006. aastal esitati ühtsed nõuded põhi- ja keskhariduse tasemel toimuvale kutse- ja erialasele õppele, sealhulgas õppekavadele ja praktikale. Nende nõuete kohaselt peab praktika maht moodustama vähemalt 25% kutseõppe mahust (võrdluseks, ülikoolidel ligikaudu 3–4% kogu õppekava mahust). (Kallaste, 2018, lk 67) Kui enne 2019. aastat pidi praktikamaht olema ülikoolidel 3-4% õppekava mahust, siis alates uue kõrgharidusstandardi vastuvõtmisest peab rakenduskõrgharidusõppes olema vähemalt 15% õppekavas määratud õppe mahust. Sel juhul määratakse praktika maht igas konkreetses õppekavas eraldi. Bakalaureuse ja magistriõppes on praktika nõutav vaid siis, kui see on vajalik õpiväljundite saavutamiseks. Sel juhul määratakse praktika maht igas konkreetses õppekavas eraldi. (Kõrgharidusstandard, 2019, § 4 lg 5)

Uus kutseseadus võeti vastu 22. mail 2008. Kutseseaduse eesmärk oli kutsete andmise tervikliku süsteemi (kutsesüsteemi) loomine ning selle toimimise tagamine, et suurendada Eesti töötajate konkurentsivõimet ning arendada nende kutsekompetentsust, seda hinnata, tunnustada ja võrrelda. Kutsesüsteem on osa õpitulemuste tunnustamise kvalifikatsioonisüsteemist ja seob haridussüsteemi tööturuga. Lisaks sätestas uus kutseseadus 8-astmelise kvalifikatsiooniraamistiku senise 5-astmelise asemel. Kutseõppe tarbeks koostati kutsestandarditest lähtuvad riiklikud õppekavad. 2012. aastaks valmis 52 riiklikku valdkondlikku õppekava. Viimased sisaldasid nõutavate teadmiste-oskuste (kompetentsuse) loendit, mida vastava kutse või eriala lõpetaja peaks omama. Lähtudes kutsestandarditest, kutseharidusstandardist ja riiklikust õppekavast koostasid koolid omad õppekavad. Seejuures on sobiv märkida, et kui kutsestandardites on esitatud ka töötajatelt nõutavad isikuomadused, mis peaks andma koolidele võimaluse teadlikult ja järjepidevalt kujundada õpilaste hoiakuid ja väärtushinnanguid, siis riiklikud õppekavad piirdusid pelgalt moodulite ning teemade loeteluga. (Kallaste, 2018, lk 67)

Rahvusvahelises praktikas on kvalifikatsioonistandard mõiste, mis hõlmab nii kutse- ja haridusstandardi mõisteid kui ka vastavaid hindamisvahendeid ja -protseduure, mis objektiivsete erinevuste olemasolul kujutavad endast teatud ühtsust. Samas annab kutse-, haridusstandardite ning vastava õpitulemuste ja kvalifikatsiooni hindamissüsteemi vahelise seose mõistmine täpsema arusaama tööandjate ja kutseharidussüsteemi vahelistest suhetest tänapäevastes tingimustes. (Блинов и Есенина, 2014, стр. 75) Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kutsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit (Kutsekoda, 2022).

Kokkuvõtvalt saab öelda, et kutsestandard on oma ülesehituselt ja sisult aja jooksul märgatavalt muutunud. Kutsestandard kirjeldab minimaalseid kutseoskuskõudeid ametialal edukaks tegutsemiseks. Kutsestandard on aluseks kutse- ja kõrgkoolide õppekavade loomisel ning töötajate oskuste hindamisel ja kutsete andmisel. Osadel ametikohtadel saavad töötada vaid kutsetunnistusega töötajad, sel juhul on tegemist reguleeritud kutsetega. Üheks kutsestandardite rakendusvõimaluseks on ka kutsetasemete võrdlemine nii Eestis kui ka erinevate riikide vahel. Kutsesüsteemis toimus peale Eesti taasiseseisvumist suur muutus – süsteem muudeti ühtsemaks, mis aitab parendada töötajate omavahelist konkurentsivõimet ning hinnata nende oskusi, teadmisi ja kogemusi. Kui varem oli Eesti kvalifikatsiooniraamistik 5-astmeline, siis 2008. aastal muutus see uue kutseaduse jõustumisega 8-astmeliseks. Raamatupidamises kehtib kolm kutsetaset: raamatupidaja, tase 5, vanemraamatupidaja, tase 6 ja juhtivraamatupidaja, tase 7. Vastava kutsekvalifikatsiooni saavutamiseks peab omandama esimese astme kõrghariduse - kas bakalaureusekraadi või rakenduskõrgharidusõppe. Töötades raamatupidajana on oluline pidev enesetäiendus, juba ainuüksi seetõttu, et töötaja oleks kursis kõikide muutustega finants-, maksu- ja juhtimisarvestuse vallas.

1.2. Õppekava olemus

Haridus on üks tugevamaid tegureid, mis on seotud usalduse, sallivuse ja elukvaliteediga. Vähemalt viimase kahe aastakümne jooksul on raamatupidamiskoolitajatel olnud oluline ülesanne seista silmitsi majanduse ja ettevõtluse kasvavate nõudmistega, et pidada sammu erialast tulenevate nõuetega ja muutustega praktikakeskkonnas. (Lillie & Wygal, 2011, p. 1) Kuna infotehnoloogia rakenduste kaasabil toimuvad kiired muutused nii raamatupidamispraktikas kui ka teoorias, siis on need väljakutsed raamatupidamiskoolitajatele sisukate ja eesmärgipäraste teadmiste ja oskuste pakkumisel. Infotehnoloogia kaasamine töömaailma ja koolitustesse ning väljaõppesse on toonud muutused, mis mõjutavad meie ühiskonda, töökohti ja akadeemilisi institutsioone. Et säilitada ülemaailmne konkurentsivõime, tunnevad ülikoolid üha rohkem survet lisada õppekavadesse rohkem tehnoloogiat ja innovatsiooni. Selle tulemusel on paljud kõrgkoolid võtnud kasutusele hübriidõppe lähenemisviisi, mis ühendab traditsioonilised näost-näku ja veebipõhised õppematerjalid. (Matis, *et al*, 2016, p. 187)

Õppekava on õppetegevuse sisulise, ajalise ja korraldusliku kujundamise plaan. Kava määrab kindlaks läbiviidava õppe eesmärgid, sealhulgas oodatavad õpiväljundid, õppe

nominaalkestuse ja mahu, õppe alustamise tingimused, õppeainete loetelu ja mahu, lühikirjeldused ning valikuvõimalused ja -tingimused, spetsialiseerumisvõimalused ja õppe lõpetamise tingimused. (Rutiku, *et al*, 2009, lk 7)

Erinevate kõrgharidusastmete ja -suundade ning kõrgkoolide õppekavadel on erinevad eesmärgid ja rõhuasetused, seepärast ei ole õige ega ka võimalik neid koostada, rakendada ega võrrelda sarnaste kriteeriumite ega ühe raammudeli järgi. Üheks peamiseks tugipunktiks erinevate kõrgharidusastmete õppekavade vormilisel ülesehitamisel on Eestis kõrgharidusstandard (KHS). (Rutiku, *et al*, 2009, lk 20)

Õppekavaarenduses on kasutuses erinevad tavad selles osas, kes õppekavaarendusega tegeleb - kas sellega tegelevad administratiivüksused (nt õppeosakond, õppekavaarendusspetsialist, projektijuht jt) või akadeemilised üksused (nt teaduskonnad, instituudid, õppetoolid). Kui õppekavaarendusega tegelevad eelkõige administratiivtöötajad, võivad kirjutatud ja õpetatud õppekava vahel kujuneda suured erinevused. Kui õppekavaarendusega tegelevad ainult akadeemilised töötajad, võib nõrgaks jääda seos teiste õppekavade ja üldiste õpiväljundite osakaal. Kõige tulemuslikum on arendustegevus siiski juhul, kui akadeemiliste üksuste esindajad ja administratiivtöötajad täidavad õppekavaarenduse erinevatel etappidel erisuguseid rolle ning teevad omavahel koostööd. Lisaks kõrgkooli töötajatele on õppekavaarendusse oluline kaasata (nt õppekava nõukogu kaudu) ka tööandjaid, üliõpilasi, vilistlasi ja teiste osapoolte esindajaid (nt erialaliite, teisi kõrgkoole, riigi esindajaid). (*ibid*, lk 20)

Õppekava on kõrgkooli õppeprotsessi oluline osa. Suurt tähelepanu pööratakse õppekava koostamise korrale, kuna õigesti koostatud õppekava võib parandada õppematerjalide assimilatsiooni õpilaste poolt ja tõsta hariduse kvaliteeti. (Пичковская, 2018, стр. 77) Õppekava mõiste osas puudub siiani ühtne seisukoht. Erinevate suundade esindajad on seda mõistet väga erinevalt lahti kirjutanud. Õppekava võib olla nii ettekirjutav, kirjeldav kui ka kombineeritud kujul koostatud dokument. Ettekirjutavas õppekavas on kirjas, mis õppetöö käigus peaks tehtud saama ning enamasti on need plaani, kavandatud programmi või ekspertarvamuse kujul. (Glatthorn, *et al*, 2006, p. 3) Kirjeldavas õppekavas on määratlused ettekirjutatud oskussõnadest laiemad, kuna need panevad mõtlema õppekava üle selles osas, kuidas asjad päriselt õpperuumides toimuvad (*ibid*, p. 3).

Õppekava väljendab, suunab ja toetab taotluslikku ja eesmärgipärast õppetegevust ning võimaldab õppeprotsessis osalejatel hinnata oma tegevuste ja nende tegevuste vastavust eesmärkidele ning sisulistele, ajalistele ja kvalitatiivsetele raamnouetele. Õppekava ülesandeks

on tagada õppesisu ja õpiväljundite vastavus riiklikele ja institutsionaalsetele haridusstandarditele ning õppija ja ühiskonna vajadustele. Kuna õppekava peab täitma oma eesmärgijärgset funktsiooni, siis peab see sisaldama küllaldast teavet kõigi osade kohta, võimaldamaks kavandada ja ellu viia õppeprotsessi kooskõlas selle aluseks olevate eesmärkidega. Kuna teabe maht ja detailsuse rõhuasetus võivad olla erineva kaaluga, siis jagunevad õppekavad üldiselt *Lehrplani* ja *curriculum* tüüpi õppekavadeks. (Rutiku & Lehtsaar, 2006, lk 21)

Õppekava eesmärgid jagunevad üldjoontes subjekti järgi õppekava üldeesmärkideks ning õpiväljunditeks. Õppekava üldeesmärgid on õppeasutuse kui hariduse andja taotlused õppetegevuse pakkumisel, kujundamisel ja korraldamisel. Üldeesmärkide subjektiks on õppeasutus. Üldeesmärgid ei pea olema mõõdetavad. Seega näitavad õppekava üldeesmärgid (kasutatakse ka mõistet „hariduseesmärk“), mis taotlusega kõrgkool antud õppekava üldse pakub ning millise kvalifikatsiooni saavutamist õppekava läbinutelt eeldatakse (kõrgtasemel teadlane, tippspetsialist vms). (Rutiku, *et al*, 2009, lk 27)

Üldeesmärkidest tulenevalt täpsustatakse õppekava õpiväljundid. Õpiväljunditeks on õppimise tulemusel omandatavad teadmised, oskused ja hoiakud või nende kogumid (pädevused), mille olemasolu ja/või saavutamise taset on võimalik tõendada ja hinnata. Õpiväljundite subjektiks on õppija. Euroopa kõrghariduse kvalifikatsiooniraamistik rõhutab: „Õpiväljundid peavad olema läbipaistvad ses osas, kas need kirjeldavad minimaalset lävendit või tüüpilist taset“. Seejuures kirjeldab antud kvalifikatsiooniraamistik ise keskmist, rääkides „eduka õppija normaalse tasemega saavutusest“ (Euroopa kõrgharidusruumi kvalifikatsiooniraamistik, 2005, 41-42). Eesti kõrgharidusstandardis esitatud õpiväljundid on miinimumtasemel, st need peaks olema omandanud iga lõpetaja. (*ibid*, lk 27)

Õpiväljundid peavad olema sõnastatud nii, et nende olemasolu/taset saab hinnata/mõõta. Selleks peab õpiväljundi sõnastamisel jälgima järgmisi kriteeriume (Rutiku, *et al*, 2009, lk 30):

- Õppijale/isikule orienteeritus. Õpiväljundid kirjeldavad õppijate teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpiväljundite formuleerimine ei tohi kujuneda (õppe-) aine ega õppeasutuse tegevuse kirjelduseks (need on institutsiooni ja õppekava üldeesmärgid).
- Tegevusele orienteeritus. Õpiväljundid peavad olema jälgitavad ja mõõdetavad. Seepärast sisaldavadki õpiväljundite kirjeldused alati tegusõnu (oskama, kirjutama).

- Kohane üldistusaste. Õpiväljundid ei tohi olla sõnastatud liiga üldiselt ja abstraktselt ega ka liialt üksikasjalikult ja abstraheeritult.
- Piirdumine olulisemaga. Kirjeldatakse vaid neid õpiväljundeid, mille saavutamist vähemalt minimaalsel nõutaval tasemel kavatakse ja mida on võimalik ka konkreetselt hinnata.
- Kirjeldamine miinimumina. See tähendab, et kirjeldatakse õpiväljundite miinimumtase, mille peavad saavutama kõik õppeaine, mooduli või õppekava läbinud isikud.

Kui õppekava loomisel on üheks alusdokumendiks kutsestandard, siis kutsestandardis toodud üldoskuste ja kompetentside tegevusnäitajatest sõnastatakse õppekava ainetele või moodulitele õpiväljundid. Kutsestandardi kasutamine õppekavaloomes alusdokumendina tagab, et õppekava ainete ja moodulite sisu vastab töömaailma vajadustele ning omandatud teadmised ja oskused on võrreldavad nii siseriiklikult kui ka vajaduspõhiselt teiste riikidega. Kutsestandardit saab kasutada ka täiend- ja ümberõppe koolituskavade koostamisel.

Elukestva õppe mõiste tuli Eesti hariduspoliitikas aktiivselt kasutusele pärast 1996. aastat, mille ministrite nõukogu ja Euroopa Parlament nimetasid Euroopa elukestva õppe aastaks. Selle kasutamist jätkati pärast Euroopa Ülemkogu koostatud ja vastu võetud elukestva õppe memorandumit – Euroopa elukestva õppe ruumi muutmine reaalsuseks – ja Lissaboni Euroopa Liidu järelduste arutelu, milles juhitakse tähelepanu sellele, et elukestev õpe on oluline eeltingimus edukaks üleminekuks teadmispõhisele majandusele ja ühiskonnale. ELi elukestva õppe poliitikal on olnud suur mõju elukestva õppe mõiste ja terminoloogia mõistmisele. Alates Eesti saamisest Euroopa Liidu liikmeks 2004. aastal on täiskasvanuhariduse ja -hariduse arendamine kujunenud üheks hariduspoliitika peamiseks prioriteediks. (Jõgi, 2012, p. 46)

Elukestvas õppes osalemine on suurenenud kõigis ühiskonnagruppides, kuid vanemaealised ja madalama haridustasemega inimesed osalevad õppes siiski vähem kui nooremad ja kõrgema haridustasemega inimesed; mitte-eestlaste osalusmäär on madalam kui eestlastel. Lisaks konkreetseid gruppe mõjutavad tegurid – madala kvalifikatsiooniga, osaliselt kvalifitseeritud, töötud, madala motivatsiooniga inimesed ja mitte-eestlased. Isiklikul tasandil on osalemise ja õppimise barjäärid seotud sisemise motivatsiooniga õppida, töökeskkonna ja tööga, mis ei motiveeri inimesi õppima. Osalemis- ja õppimisvõime taastamine ning sisemise õppimismotivatsiooni suurendamine võtab sageli kaua aega ning nõuab makrotasandi ja

pikaajalisi strateegiaid, mis keskenduvad tugevalt isiklikele takistustele. (Jõgi, 2012, pp. 50-51)

Kokkuvõtvalt saab öelda, et uuendusliku ja interaktiivse koolituse rakendamine haridusprotsessis ning alternatiivsete ja paindlike kutsekvalifikatsiooni vormide pakkumine on saamas kultuuri- ja haridusasutuste oluliseks ülesandeks. Kutsestandardi kasutamine tasemeõppe õppekavade ning täiend- ja ümberõppe kursuste loomes annab kindlustunde, et õpitu vastab töömaailma vajadustele ning tasemeõppe või kursuse läbinute teadmised ja oskused on võrreldavad. Kutsestandard võimaldab hinnata inimeste ametialaseid oskusi. Kutse andmisel toimubki inimese oskuste võrdlemine kutsestandardi kompetentside tegevusnäitajatega. Kui õppekava loomisel on aluseks kutsestandard, siis selle kompetentside tegevusnäitajatest sõnastatakse õppekavale õpiväljundid.

Kirjanduses väidetakse, et kvaliteetne kutsekvalifikatsioon on meie riigi arengu oluline tegur, mis soodustab kõigi juurdepääsu elukestva õppe võimalustele, täiendab teadmisi, oskusi ja pädevusi ning soodustab paindlikke õppeprotsesse. Kaasaegse hariduse pakkujatel on oluline ülesanne viia samaaegselt läbi interaktiivne õpe ja hoida õppeprotsessi kvaliteeti.

1.3. Raamatupidaja töö olulisus organisatsioonis

Finantsarvestus on vahend organisatsioonis, mis tegeleb majandus-, finants- ja varahaldusega. Juhtkonna käsutuses olev teave on oluline tänu hallatavale teabele, mis aitab kujundada juhtimisstrateegiat, poliitikaid ja otsuseid. Sellega seoses kuuluvad organisatsiooni tehingud ja majandustoimingud registreerimisele finantsarvestustegevuses, järgides teatud arvestuspõhimõtteid ja reegleid. Finants- ja raamatupidamistegevus annab juhtkonnale teavet tulude ja kulude eelarve täitmise, hallatava vara, varandusliku tulemuse, eelarvega kinnitatud programmide maksumuse, samuti teavet eelarve täitmise aasta üldeelarve kohta. organisatsiooni eelarve. Finants- ja raamatupidamistegevuse korraldamine on kohustuslik kõikidele organisatsioonidele ning selle elluviimine hõlmab organisatsiooni kõigi majandustoimingute kajastamist, kasutades raamatupidamise üldplaanis sätestatud raamatupidamist, mis on kooskõlas rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite ja Euroopa raamatupidamissüsteemiga. (Croitoru, *et al.*, 2022, p. 47)

Finantsarvestustegevuse põhieesmärk on jälgida tulude teket ja selle kasutamist, tagada organisatsiooni pärandvara tõhus juhtimine ja turvalisus, tõsta esile tehtud tegevuse tulemused ning koostada raamatupidamisaruanded või muud finantsaruanded. Ühtlasi annab finantsarvestustegevus vahendid seatud eesmärkide saavutamiseks vajalike programmide, projektide ja tegevuste rahastamiseks. (Croitoru, *et al.*, 2022, p.48) Oma rolli täitmisel peab finantsarvestus olema neutraalne ja organiseeritud selgelt organisatsiooni sees sobival otsustustasandil, et vastata objektiivselt kõigile organisatsiooni toimimise ja tulemuslikkusega seotud sidusrühmadele. (*ibid*, p. 48)

Finantsarvestustegevus on kompleksne süsteem raamatupidamis- ja finantsaruandluse elementide kogumiseks, rühmitamiseks, töötlemiseks, registreerimiseks, genereerimiseks ning otsustajate või erinevate kasutajatega suhtlemiseks. Finantsarvestus hõlmab endas järgmisi vajalikke ülesandeid (Croitoru, *et al.*, 2022, p. 48):

- teabe kogumine üksuse tehtud majandustoimingute kohta – toimub esmaste dokumentide vormistamise teel tehingu tegemise ajal või pärast seda;
- majandustoimingute teabe töötlemine ja kajastamine - see toimub arvestuselementide hindamise ja tundmise, tehingute ja tehingute kajastamises raamatupidamisarvestuses ning raamatupidamisregistrite täitmisega;
- teabe kokkuvõte – see hõlmab arvestuselementide inventeerimist, kontrollibilansi ja raamatupidamisregistrite koostamist;
- finantsaruandlus – eeldab finantsaruannete koostamist.

Tänapäeval on juhtimisarvestus kasvanud üheks olulisemaks ettevõtte strateegia osaks, mille elluviimisele on lisaks ettevõtte juhtkonnale kaasatud ka teised huvigrupid (raamatupidajad, töötajad, nõustajad jne). Juhtimisarvestus on defineeritud kui majandus-, finants- ja tegevusinformatsiooni tuvastamise, mõõtmise, koostamise, analüüsimise, ettevalmistamise, tõlgendamise ja edastamise protsess, mis aitab juhte organisatsioonide juhtimisprotsessis. (Ritta & Lavarda, 2021, p. 3)

Raamatupidamine on tuvastamise, mõõtmise ja aruandluse protsess. Võib järeldada, et finantsaruanded peegeldavad avaldamise hetkel ettevõtte olemust, seega soovib juhtkond näidata, et ettevõtte seisukord on hea. Raamatupidamisstandardid on loodud finantsaruannete ühtsuse tagamiseks ettevõtte sees ja võivad hõlbustada finantsaruannete koostamist ja hõlbustada audiitoritel finantsaruannete lugemist erinevate ettevõtete finantsaruannete mõistmisel või võrdlemisel. (Mirandha, *et al.*, 2022, p. 1645)

Raamatupidamise põhiülesanne on pakkuda vajalikku teavet, et muuta äri teistele huvilistele nähtavaks. Selleks eeldab raamatupidamisinfo kvaliteedi olulisus selle loomise, auditeerimise ja avalikustamise õiguslikku reguleerimist. Bedfordi komitee leidis, et raamatupidamisteenused muutuvad nii laiemaks kui ka spetsialiseeritumaks. Raamatupidajatelt nõutavad teenused ei põhine enam lihtsalt standardite mõistmisel, tõlgendamisel ja rakendamisel. Rahvusvahelise konkurentsiga maailma muutuvatele nõudmistele vastamiseks on üha enam vaja loovust ja innovatsiooni. (Deppe, *et al.*, 1991, p. 259)

Arusaamine raamatupidamise vajalikkusest on laienenud, kuna kaasaegsed ja ajaloolised raamatupidamise uurijad on raamatupidamise mõjudele pööranud suuremat tähelepanu alates 1980. aastate algusest. Viimase nelja aastakümne jooksul on raamatupidamine muutunud üha enam uurimisobjektiks mitte kui tehniline praktika, vaid pigem läbiv, ühiskonda ja majandust võimaldav ja tõkestav sotsiaalne nähtus – sotsiaalne praktika. Millised on raamatupidamise mõjud maailmas? Kuigi raamatupidamist peetakse tehniliseks praktikaks, tunnustatakse teda üha enam selle mõju (ja peegelduste) eest inimeste käitumisele, sealhulgas nende tegevusele, organisatsioonides ja ühiskonnas ning selle tagajärgi organisatsioonilisele ja sotsiaalsele toimimisele ja arengule. Need on raamatupidamise tekkimise ja raamatupidamise muutumise olulised põhijooned ja tõelised tunnused. Raamatupidamine on maailmas tõepoolest väga mõjukas; see on globaalselt mõjukas, mis mõjutab meie elusid ja kujundab inimeste käitumist. Seetõttu on oluline raamatupidamise õpetamisel, ettevõtmisel, analüüsimisel ja hindamisel mitte halvustavalt suhtuda või lihtsalt kahe silma vahele jätta raamatupidamise olulisust ja mõju organisatsioonides, ühiskondades, kogukondades, looduses koos meid toetava looduskeskkonnaga. (Carnegie, 2021, p. 618)

Kiired muutused majanduskeskkonnas, uute tehnoloogiate areng ja globaalsed kriisid mõjutavad ja tekitavad uusi nõudeid paljudele kutsealadele, sealhulgas raamatupidamisspetsialistidele (Subačiene, *et al.*, 2022, p.1). Raamatupidamisspetsialistidel on suurem surve laiendada ja täiustada oma teadmisi, oskusi ja võimeid kaugemale sellest, mis neil praegu tõenäoliselt on. Raamatupidamishariduse andjad peavad arvestama muutunud maailmaga ja looma kaasaegseid õppekavu. Eestis on üleminek käsumajanduselt turumajandusele paratamatult mõjutanud mitte ainult raamatupidamisraamistikku, vaid ka kogu raamatupidamishariduse süsteemi. On selge, et ilma raamatupidamise õppekavadeta on tänapäeval kvaliteetse finantsinformatsiooni nõudeid praktiliselt võimatu täita. (Alver & Alver, 2014, p. 19)

Raamatupidamine on kindlalt väljakujunenud olulise elukutsena ja peamise töökohana. Raamatupidaja elukutse näeb ette laiemat võimekuste valikut (peale tehniliste võimete), mis peaks peale kooli lõpetamist olema, nt stressi maandamise oskus, isiklike väärtuste teadvustamine, psühholoogia algteadmised, suhtlemisoskused, motivatsioon, püsivus, empaatia ja tundlikkus sotsiaalse vastutuse suhtes. Raamatupidajad võivad liituda eriala ühendava ametiga. Amet vastutab liikmete ees, et julgustada mõningate nende oskuste arendamist ja mitte keskenduda nii tõsiselt ainult tehnilistele võimetele. Praegune raamatupidamisharidus on sageli keskendunud teadmiste omandamisele ja tehniliste teadmiste ületähtsustamisele kutseksamite sooritamiseks, selle asemel, et keskenduda rohkem teadmiste kasutamisele ja terviklikumatele omadustele. (Strouhal & Kallaste, 2010, p. 485)

Raamatupidajad täidavad kriitilist rolli eksklusiivsete väljakutsete tuvastamisel ja nendega tegelemisel, kuna need on seotud strateegilise juhtimise, ettevõtte juhtimise, riskijuhtimise ja sisekontrolli, finantsaruandluse ja raamatupidamise ning muude valdkondadega. See viitab sellele, et raamatupidaja roll on organisatsioonide ja alati ka ühiskonna jätkusuutlikkuse ja tegevuse jätkuvuse seisukohalt keskse tähtsusega. (Okougbo, *et al.*, 2021, p. 259) Raamatupidajate rutiinsed ülesanded ja tegevused on muutunud järjest automatiseeritumaks seetõttu on raamatupidaja tegelik väärtus nihkunud kõrgema järgu mõtlemisoskustele, mis hõlmavad kriitilist mõtlemist, probleemide lahendamise ja analüüsivõimet. Väidetakse, et professionaalsed raamatupidajad ei ole enam ainult numbrite otsijad ja raamatupidajad, vaid üha enam eeldatakse, et nad on strateegilised analüütikud, kaastöötajad ja teadmistega tegelevad spetsialistid. (Subačiene, *et al.*, 2022, pp. 4-5)

Raamatupidamisteenust osutavas ettevõttes määrab teenuse kvaliteeditaseme raamatupidajate teadmised, oskused ja kogemus. Tihtilugu on need erinevad ning raamatupidamisteenuse kvaliteet on kõikumine. Kindla kvaliteediraamistiku puudumine soodustab raamatupidamisturule sisenemist isikutele, kes pole nii pädevad ja ei vasta kutsekvalifikatsiooni nõuetele. Seeläbi muutub teenuse kvaliteeditase, tiheneb konkurents ja raamatupidamisteenust sisseostvate ettevõtete majandusnäitajad pole nii usaldusväärsed. (Kallaste & Alver, 2017, p. 122)

Kuna kutsekvalifikatsioonisüsteemi eesmärk peaks olema kõrge kvaliteedi tagamine töandjatele/klientidele, peab kutsekvalifikatsiooni koolituse nõue olema piisavalt kõrge, et tagada raamatupidaja pädevus muutuv keskkonnas. Kvaliteedi tagamine sõltub ka sellest, kuidas peaks olema tõendatud pidev erialane õpe. Seega tuleb korrapäraste ajavahemike järel

hinnata, kas praktikud on ikka pädevad. Praktikud saavad üldjuhul täita kvalifikatsioonikoolituse nõudeid erialastel konverentsidel ja kursustel osaledes. (*ibid*, p. 122)

Raamatupidamises on väga tähtis töötaja eetilised ning eetika-koodeksi tundmine. Eetikahariduse nõuded muutusid rahvusvaheliseks, kui alates 2008. aastast käsitles sõltumatu standardite kehtestamise nõukogu Rahvusvaheline raamatupidajate eetikastandardite nõukogu (IESBA - *International Ethics Standards Board for Accountants*) eetikaküsimusi, mis täiendaks rahvusvahelist kutseliste raamatupidajate eetikakoodeksit. 2015. aastal võttis IESBA vastu rahvusvahelise haridusstandardi (IES) 4, esmane professionaalne areng – ametialased väärtused, eetika ja hoiakud. (Mintz, 2021, pp. 27-28)

Raamatupidamine on elukutse, kus eetilised küsimused on olulised. Raamatupidajad pakuvad ühiskonnale olulist teenust olenemata sellest, kas nad töötavad raamatupidamisfirmades või muudes organisatsioonides. Tegelikult vastutavad nad teabe eest, mis võib hõlbustada organisatsioonis paremate otsuste tegemist ja kontrollida organisatsioonide esitatud teavet, mõjutades seega investorite usaldust nende vastu. (Rogošić & Bakotić, 2018, p. 166)

Raamatupidaja elukutse hõlmab erinevaid ülesandeid, näiteks kõigi finantsjuhtumite registreerimine, sealhulgas nende klassifitseerimine ja liitmine, samuti nende esitamine kasumiaruande, bilansi või rahavoogude aruande kujul. Nende tegevuste läbiviimise viis on väga oluline ja see on eetikaga tihedalt seotud. Oma tööülesannete täitmisel peaksid raamatupidajad jääma objektiivseks ja lojaalseks organisatsioonile, milles nad töötavad. Seega tuleks raamatupidamise eetikat rakendada raamatupidamisprotsessis iga tegevuse puhul, et raamatupidamisaruannete kasutajad saaksid täielikku, täpset ja usaldusväärset teavet. (*ibid*, p. 166)

Lisaks kutsekvalifikatsioonile ja kompetentsidele ning tõhusa haridusprogrammi edukaks saavutamiseks, mis vastab tulevastele vajadustele, on vaja läbivaadatud, laiendatud õppekava. Ülikoolihariduse täies mahus ei hõlma mitte ainult erialast erialaharidust, vaid ka üldharidust ja raamatupidamise üldhariduslikku erialast haridust. (Deppe, *et al.*, 1991, p. 259)

Deppe jt (1991, pp. 257-290) analüüsisid ja võrdlesid kirjandust, mille käigus otsiti ühiseid pädevusi. Nad testisid kirjandusest tulenevaid pädevusi oma prototüüpide komplektiga, luues uusi kategooriaid, sõnastades teisi ümber ja jättes teised välja. Analüüsi käigus tuldi välja 27 pädevusega, mis jagunesid omakorda seitsmesse uude pädevusvaldkonda (Deppe, *et al.*, 1991, p. 277):

- Suhtlemisoskus;
- Info arendamise ja levitamise oskused;
- Otsustamisoskused;
- Raamatupidamise, auditi ja maksualased teadmised;
- Ettevõtluse ja keskkonna tundmine;
- Professionaalsus;
- Juhtimise arendamine.

Asjaolu, et praktiseerivad spetsialistid tunnistavad vajadust paljude laiendatud pädevuste loetelus sisalduvate oskuste järele, viitab sellele, et raamatupidamise õppekava koostamisel peab rohkem mõtlema nende oskuste arendamise viisidele. Õppekava tuleb uuendada, et teha kindlaks, millises ulatuses laiendatud pädevuste kogumit arendatakse. Õppeasutustes tuleb pedagoogikat uurida, et määrata mitte ainult seda, mida klassiruumis tehakse, vaid ka seda, mida saaks lisaks väljaspool klassiruumi teha. (Deppe, *et al.*, 1991, p. 284)

Alapeatükis selgub kokkuvõtvalt, et raamatupidajal on organisatsioonis väga oluline roll – ta peab hoidma korras majandustehingute arvestamise ning tulemusi aruannetes kajastama. Kui varem eeldati, et raamatupidaja roll on kajastada vaid tehinguid ja tõlgendada standardeid, siis tänapäeval on nende tegevuse ulatus palju suurem – nad peavad olema pädevad digimaailmas, suutma silmitsi seista tänapäeva maailma nõudmistele ning vajadustele ja olema strateegilised analüütikud. Parima kvaliteedi tagamisel raamatupidaja töös on oluline omada vastavat kutsekvalifikatsiooni, mis tagab nii ettevõtja kui ka klientide usalduse raamatupidaja vastu. Üha olulisemaks muutub teadlikkus oma tööalasest vastutusest ning otsuste tegemisel lähtumine kutse-eeskriitika koodeksist. Tänapäeval on väga suur nõudlus raamatupidajate järele, kes on loovad, õppimisvõimelised, riskivalmid, probleemide tuvastamisele ja lahenduste väljapakkumisele orienteeritud ning analüütilise ja loogilise mõtlemisega.

2. KUTSESTANDARDI KOMPETENTSINÕUETE SIDUSUS ÕPPEKAVAGA

2.1. Uurimismetoodika

Lõputöö eesmärk on selgitada välja Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava õpiväljundite ja õppesisu seos vanemraamatupidaja tase 6 kutsestandardi kompetentsusnõuetega. Lõputöös kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodit, sest sedasi saab parimal viisil uurida kirjalikke dokumente (Creswell, 2013, p. 48).

Andmekogumismeetodina kasutatakse dokumendianalüüsi. Meetodi valik on tingitud sellest, et sellel meetodil on võrreldes teistega palju eeliseid, näiteks see, et dokumendid võimaldavad uurijale ligipääsu uuritavale materjalile ja nendes on andmeid, mida on tähtsaks peetud (Laherand, 2008, lk 259). Dokumendianalüüs on süstemaatiline protseduur dokumentide – nii trükitud kui ka elektrooniliste (arvutipõhise ja interneti kaudu edastatava) materjali – ülevaatamiseks või hindamiseks (Bowen, 2009, p. 27).

Lõputöö valimiks on eesmärgistatud valim: Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava ning raamatupidaja, tase 6 kutsestandard. Eesmärgipärasel valimisel saab uurija lähtuda oma teadmistest ja eriteadmistest analüüsitava nähtuse (õppekava ja kutsestandard) kohta ning eesmärgipärase valimiga saab tuvastada nähtuste erinevaid juhtumeid (Etikan, *et al.*, 2016, p. 3).

Dokumendianalüüsis andmeid uuritakse ja tõlgendatakse, et esile tuua tähendust, saada arusaamist ja arendada empiirilisi teadmisi (Bowen, 2009, p. 27). Dokumendianalüüs hõlmab üle vaatamist (pindmine läbivaatus), lugemist (põhjalik uurimine) ja tõlgendamist. Selline protsess ühendab sisuanalüüsi ja temaatilise analüüsi elemente. Sisuanalüüs on protsess, mille käigus korraldatakse teavet uurimistöö kesksete küsimustega seotud kategooriatesse (*ibid*, p. 32).

Kvalitatiivse sisuanalüüsi raames kasutan kirjeldavat avatud kodeerimist. Selliselt saab teksti teha osadeks ning need omakorda kategooriatesse jagada (Saldana, 2021, p. 134). Kodeerimine hõlmab teksti või visuaalsete andmete koondamist väiksemateks kategooriateks, peale mida otsitakse, kas seda on andmebaasides leida ning siis luuakse sellele kood (Creswell, 2013, p. 184). Analüüsimiseks moodustan lähtuvalt kutsestandardi vanemraamatupidaja tase 6

kompetentsinõuetest kategooriad ja koodid (vt tabel 2), mille alusel analüüsin Sisekaitseakadeemia maksunduse ja tolli õppekava.

Tabel 2. Kategooriad ja koodid (autori koostatud)

Kategooria	Kood
I Üldoskused	1 Kutse-eetika koodeksi järgimine ja sellega arvestamine 2 Valdkonna alusteooriate tundmine 3 Finants- ja maksuarvestuse probleemide ja seoste mõistmine 4 Tööandja õigusliku loogika mõistmine 5 Paindlik, kaalutletud ning sisekontrolli loogika mõistmine 6 Kaasamine, ülesannete delegeerimine/tagasisidestamine 7 Multikultuursus, seisukohtade kaitsmine 8 Erialane täiendamine ning arengutega kursis hoidmine 9 Korrekse riigikeele ning võõrkeele kasutamine 10 Sobiva tarkvara kasutamine/ tehingute kontrollimine 11 Infotehnoloogiliste vahendite kasutamine
II Finantsarvestus	1 Majandustehingute dokumenteerimine ja kirjendamine 2 Töötasude arvestus 3 Raamatupidamisdokumentide vormistamine 4 Finantsarvestuse ja -aruandluse erisustest arusaamine 5 Saldode inventeerimine, aastaaruannete koostamine 6 Majandustegevuste aruannete koostamine ja esitamine 7 Vajalike sisekontrollimeetmete järgimine 8 Juhtkonna ja töötajate konsulteerimine muutuste korral
III Maksuarvestus	1 Maksuarvestuse pidamine/analüüsimine/kirjendamine 2 Deklaratsioonide täitmise ja esitamise kontrollimine 3 Maksuhalduriga suhtlemine/registreeringute tegemine 4 Seaduse muudatustest teavitamine/konsulteerimine
IV Juhtimisarvestus	1 Juhtimisarvestuse loomine, ettepanekute tegemine 2 Eelarvete koostamine, tasuvusanalüüsi tegemine 3 Finantsaruannete analüüsimine

Dokumentide sisuanalüüs kestis ajavahemikul 02.03.2023 kuni 30.03.2023, ajaliselt kulus selleks 72,5 tundi.

2.2. Õppekava sidusus kutsestandardi kompetentsusnõuetega

Lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava, mis kehtib alates õppeaastast 2022/2023, õpiväljundite seos vanemraamatupidaja kutsestandardi kompetentsusnõuetega. Analüüsi käigus moodustus neli kategooriat ning kokku 26 koodi (vt tabel 2 lk 25), mille autor koostas vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardi põhjal. Kuna dokumendianalüüsis kasutati õppekava ning mõningaid analüüsitud koode pole konkreetses moodulis otseselt kirjas, siis saab eeldada, et koodid on teiste moodulite sisse lõimitud ning on täpsemalt kirjas moodulite laiendatud alaprogrammides.

Analüüsi alustati kategooriate ja koodide kaupa, selgitati välja kas igas kategoorias on tugev seos st mooduli nimetus kattub pädevusega (tabelisse märgitud +) ja kas seos on, kuid mooduli nimetuses ei väljendu (tabelisse märgitud v), samas on eesmärkides ja õpiväljundites ära tuntav või seos puudub (tabelisse märgitud -). Lisaks täideti märkuste lahter, kuhu lisati täiendavad selgitused. (vt lisa 2)

Analüüsi tulemused esitatakse kategooriate kaupa. Raamatupidajana tööd alustades on kõige esimene asi, mis vaja omandada üldoskused – kui töötaja on need omandanud, siis on edasist tööd nende põhjal juba lihtsam teha.

Esimene kategooria „**Üldoskused**“ koosneb 11 koodist. Esimeses kategoorias on välja toodud üldoskused, mis peaksid vanemraamatupidajal olema (vt lisa 1). Analüüsid maksunduse ja tolli õppekava ning vanemraamatupidaja kutsestandardi sidusust, selgus, et maksunduse ja tolli õppekava ning vanemraamatupidaja kutsestandard on seotud koodide 1-3, 7 ja 9-11 osas ning osaliselt seotud koodide 4-6 ning koodi 8 osas. (vt lisa 2)

Kutse-eesika koodeksi järgimine ja sellega arvestamine (kood 1) on õppekavas kirjas nii lõpetamise omadusena kui ka välja toodud mooduli „Siseturvalisus ja kriisireguleerimine“ osana eesmärgist. Mooduli läbimisel saab üliõpilane teadmisi ja oskusi, kuidas käituda eetiliselte tegemist eetiliste lahkkelidega või ka näiteks erinevate korruptsiooniohtlike olukordadega. (vt lisa 2)

Analüüsid kutsestandardit, on seal välja toodud, et vanemraamatupidaja üldoskuste alla käib kutse-eesika koodeksi järgimine. Seetõttu on see kirja pandud ka maksunduse ja tolli õppekavasse, kuna lõpetamisel võivad/saavad üliõpilased suunduda riigisektorisse tööle ning seal on eetilisus üks põhilisi oskusi, mis riigiametnikul peab olema. (vt lisa 2)

Oma kutsealases tegevuses peab raamatupidaja olema otsekohene ja aus. Et kõik tehingud oleksid õiged ning korrektselt kajastatud, tuleb raamatupidajal olla erapooletu ega laskma mõjutada oma tegevuste ja otsuste objektiivsust. Üks oluline omadus, mis peab tulev asel raamatupidajal olema, on usaldusväärsus – raamatupidaja peab tagama informatsiooni konfidentsiaalsuse ning ei tohi seda jagada kolmandatele isikutele. Lisaks peab raamatupidaja käitumine olema kooskõlas elukutse hea mainega ja ta peab hoiduma seda kahjustavatest tegudest. Kutseline raamatupidaja peab olema kõrgete kõlbeliste omadustega. (vt lisa 2)

Valdkonna alusteooriate tundmine (kood 2) on õppekavas kirjas lõpetamise omadusena kui ka välja toodud moodulite „Makromajandus ja turud“ ning „Riigirahandus ja majandusstatistika“ eesmärgi osana. Moodulite läbimisel saab üliõpilane teadmisi ja oskusi majandusteooriast, erinevate majanduses toimuvate protsesside toimimisest ning kasutab majandusteooriat ning riigirahanduse teooriaid avaliku sektori tegevuse analüüsimiseks. (vt lisa 2)

Finants- ja maksuarvestuse probleemide ja seoste mõistmine (kood 3) pole õppekavas konkreetselt välja toodud, kuid saame eeldada, et see kompetents on lõimitud mitmesse erinevasse moodulisse. Maksuarvestusega seonduvaid kompetentse võime lõimituna leida moodulites „Raamatupidamisarvestus,“ „Otsesed maksud,“ ning „Kaudsed maksud.“ Raamatupidamisarvestuse puhul saame eeldada, et saavutatav õpiväljund „*rakendab raamatupidamisarvestuse põhimõtteid ja metoodikat vastavalt valdkondlikele õigusaktidele*“ ei välista ka probleemide teket töökeskkonnas, mida raamatupidaja peab mõistma ning ka lahendama. Raamatupidamisarvestus on majandustegevuse süsteem ettevõtte tasandil ning kui tekivad probleemid näiteks ettevõtte varade peegeldamise, moodustumise allikate või seonduvate tehingutega, tuleb raamatupidajal nendega tegeleda ning need lahendada. (vt lisa 2)

Teadmisi sisekontrollist ning selle koostamisest on võimalik omandada moodulis „Makromajandus ja turud“. Mooduli eesmärgina on kirjas, et „*üliõpilane selgitab majandusteooriast lähtudes majanduses toimuvate protsesside toimimist ning kohaldab hoolsusmeetmeid ettevõtte riskijuhtimises.*“ Mooduli jooksul on üliõpilasel võimalik saada teadmisi erinevate hoolsusmeetmete, sealhulgas ka sisekontrolli kohta ning hiljem töös neid ka rakendada.

Finantsarvestuse puhul on kompetentside, õpiväljundite ning moodulite sisu omavahelisi lõiminguid märgata moodulites „Raamatupidamisarvestus,“ „Maksude finantsarvestuslik käsitus“ ning „Finantsanalüüs.“ Finantsanalüüs põhineb raamatupidamise andmetel ning on

raamatupidamisest sügavam ja laiem ala. Finantsarvestuse puhul on ka raamatupidamine sellega seotud, kuna raamatupidamistoimingutest tulenev info kogutakse kokku, analüüsitakse ning saadetakse kasutajatele, kes on sellest infost huvitatud, näiteks Maksu- ja Tolliamet jms asutused. (vt lisa 2)

Maksude finantsarvestusliku käsitlemise juures on finantsarvestuse kaudu kogutav info väga vajalik, kuna see aitab raamatupidajal prognoosida majandustehingute põhjal kirjendatud maksete, maksude ja tasude võimalikke tagajärgi, kuid samas tuleb selle eest ka vastutus võtta juhul kui eelnevalt tehtud toimingud on ebatäpsed. (vt lisa 2)

Tööandja õigusliku loogika mõistmine (kood 4) pole õppekavas konkreetselt välja toodud, samas saab eeldada, et õiguslik loogika on lõimitud mitmesse moodulisse. Lisaks saame eeldada, et see on seotud tööandja siseregulatsioonidega ja selles valdkonnas tegutseva tööandja õigusaktidega. Raamatupidaja peab oma töökohal lähtuma nendest siseregulatsioonidest, mis on tööandja poolt kehtestatud. Raamatupidamisarvestuse moodulis on ta samuti lõimitud kujul ning sealt nähtub, et raamatupidaja rakendab sobivaid arvestuse põhimõtteid ja metoodikat vastavalt valdkondlikele õigusaktidele. (vt lisa 2)

Üks üldoskustest, mis peab vanemraamatupidajal olema, on paindlikkus, kaalutletus ning sisekontrolli loogika mõistmine (kood 5). Sisekontrolli eesmärgiks on anda kindlustunnet, et organisatsioon tegutseb ausalt ning peab vastavalt õigusaktidele korrektset aruandlust. Oma kutsetegevuse juures ning otsuste tegemise juures peab raamatupidaja jälgima, et otsused oleksid kaalutletud. Lisaks sellele peab vanemraamatupidaja olema muutuste suhtes paindlik ning kohandama oma kutsealast tegevust vastavalt muudatustele. (vt lisa 2)

Moodulis „Makromajandus ja turud“ on eesmärgina välja toodud, et *„üliõpilane selgitab majandusteooriast lähtudes majanduses toimivate protsesside toimimist ning kohaldab hoolsusmeetmeid ettevõtte riskijuhtimises.“* Riskijuhtimise alla kuulub ka sisekontrollieeskirja koostamine ning selle järgimine. Moodulis on võimalik omandada teadmised sisekontrollist ning ka ise koostada sisekontrollieeskiri. (vt lisa 2)

Hea töökeskkonna ja tulemuse tagamiseks tuleb kolleege kaasata, ülesandeid delegeerida ning tagasisidestada (kood 6). Ükski organisatsioon või ettevõtte ei suuda toimida ilma tõhusa koostööta erinevate struktuuriüksuste ja kolleegide vahel. Koostöö latusaks toimimiseks tuleb delegeerida ülesandeid erinevate üksuste vahel ning kolleege kaasata. Lisaks on töökeskkonnas oluline ka hea õigeaegne konstruktiivne tagasiside, mis aitab organisatsioonil muutuda veel

paremaks. Nende oskuste arendamiseks on õppekavas mitu moodulit, mis hõlmavad kaasamist, delegerimist ja tagasisidestamist. (vt lisa 2)

Moodulis “Projektijuhtimine” on välja toodud õpiväljund, kus on kirjas, et üliõpilane „*kaasab investeringute ja projektide koostamisse ja hindamisse meeskonnaliikmeid.*“ Projekte kirjutades on vaja teha tihedat koostööd ka teiste kolleegidega, kuna tihti hõlmab projekt mitmeid erinevaid valdkondi ning siis ei pruugi töötajal olla kõiki teadmisi ning kompetentse, et selgitada teiste valdkondade seisukohti (vt lisa 2)

Raamatupidamisarvestuse moodulis on kirjas, et mooduli lõpetamisel oskab üliõpilane korraldada kaasates meeskonnaliikmeid raamatupidamise ja raamatupidamisüksuse tegevust. Kuna ettevõttes/organisatsioonis võib raamatupidamisosakond olla eri suurusega, siis suurema osakonna puhul saab vanemraamatupidaja korraldada osakonna tööd, delegerida erinevaid ülesandeid. (vt lisa 2)

Multikultuursus ning seisukohtade kaitsmine (kood 7) on õppekavas välja toodud õpiväljundina moodulis „Siseturvalisus ja kriisireguleerimine,“ kus nähtub, et üliõpilane peab mooduli lõpetamisel olema pädev „*analüüsima siseturvalisust mõjutavaid tegureid ja turvalisuse tagamise üldiseid põhimõtteid riigi sise- ja väliskeskkonna seisukohalt, juhindudes lugupidava ja professionaalse käitumise alustest erinevate kultuuride, väärtushinnangute ning religioonide suhtes.*“ Antud kompetents on tulevase riigitöötaja jaoks väga oluline, sest kui peale lõpetamist asutakse tööle riigiasutusse, näiteks piirile, kus puututakse kokku erinevast rahvusest või religioonist inimestega, siis tulevad teadmised multikultuursuse osas kasuks – riigiametnik oskab käituda erinevates olukordades, kus neid teadmisi eesmärgipäraselt kasutada. (vt lisa 2)

Et riigitöötaja või ka raamatupidaja oleks pidevalt kursis uute muutuste ning arengutega, tuleb töötajal ennast erialaselt täiendada ning ennast arengutega kursis hoida (kood 8). Selleks on töötajatele mõeldud erinevad baas- ning lisakoolitused, mis aitavad areneda ning omandada uusi teadmisi. Lisaks sellele tuleb riigiametnikul klientidega suhtlemisel nii verbaalselt kui ka kirja teel kasutada korrektset riigikeelt ning vajadusel ka erinevaid võõrkeeli (kood 9). Keelte õppimiseks on akadeemias igas kolledžis ette nähtud keelemoodulid, mis tuleb üliõpilasel kohustuslikult läbida. Mooduli läbimisel oskab üliõpilane kasutada korrektset ametikeelt, vältida kantseliiti ning kasutada keelt erialastes situatsioonides. (vt lisa 2)

Kui varem peeti raamatupidamisarvestust paberil, siis ajaga on raamatupidamine nii arenenud, et tänapäeval peetakse arvestust mõnes organisatsioonile sobivas tarkvaras. Kuna erinevaid

raamatupidamistarkvarasid on nii palju, siis tuleb vanemraamatupidajal vastavalt ettevõtte või organisatsiooni eripära arvestades valida sobiv tarkvara (kood 10). Kuid raamatupidaja töö eeldab ka seda, et raamatupidaja on pädev ka teiste infotehnoloogiliste vahendite kasutamises (kood 11). Õppekavas on õpiväljund lõimitud mitmesse moodulisse, näiteks „Raamatupidamisarvestus“, kus tutvutakse erinevate raamatupidamisprogrammidega. Lisaks sellele on infotehnoloogilisi vahendeid mainitud ka moodulis „Kirjalik ja suuline eneseväljendamine,“ kus üliõpilane arendab oskusi ettekannete tegemisel kaasaegsete infotehnoloogiliste vahenditega. (vt lisa 2)

Teise kategooria, mis annab ülevaate **finantsarvestuse** üldoskustest, alla koondusid 8 koodi. Analüüsisides dokumente selgus, et maksunduse ja tolli õppekava ning vanemraamatupidaja kutsestandard on seotud koodide 1-6 ning koodi 7-8 osas. (vt lisa 2)

Kutsestandardi põhjal peab vanemraamatupidaja dokumenteerima ja kirjendama erinevaid majandustehinguid, mis oma iseloomu poolest võivad olla kas lihtsamad või keerukamad (kood 1). Lihtsamad tehingud on sellised, mis on tingitud ettevõtte regulaarsest tegevusest, keerukamad aga ebaregulaarsest tegevusest. Vanemraamatupidaja peab tehinguid dokumenteerima ja kirjendama nende raamatupidamise arvestuspõhimõtete kohaselt, mis ettevõttes kehtivad, kuid kui arvestuspõhimõtted lubavad kasutada erinevaid põhimõtteid, siis võib raamatupidaja rakendada ettevõtte eripärast lähtuvalt sobivaid. Dokumenteerimise ja kirjendamisega seotud õpiväljundeid on võimalik omandada läbides moodulid „Raamatupidamisarvestus“ ja „Maksude finantsarvestuslik käsitus.“ (vt lisa 2)

Raamatupidamisarvestuse mooduli eesmärgina on välja toodud, et üliõpilane oskab hinnata raamatupidamiskohustuslase majandustegevuse vastavust Eesti finantsaruandluse ja/või rahvusvahelisele finantsaruandluse standarditele. Selles moodulis saab omandada teadmised, millised on rahvusvahelised ning Eesti finantsaruandluse standardid ning kuidas neid raamatupidamises rakendada. Lisaks sellele saab teadmisi raamatupidamisarvestusest, dokumenteerimise ning kirjendamise reeglitest. (vt lisa 2)

Mooduli „Maksude finantsarvestuslik käsitus“ eesmärgina on kirjas, et „*üliõpilane rakendab maksundusalaseid teadmisi äritegevusega kaasnevate majandussündmuste finantskirjendamises.*“ (vt lisa 2) Selles moodulis saab üliõpilane rakendada olemasolevaid teadmisi, mis on juba omandatud moodulis „Raamatupidamisarvestus.“

Lisaks sellele tuleb raamatupidajal pidada töötasude arvestust, arvestada palgalt maksud ning need kinni pidada (kood 2). Maksude arvestamise ning kinnipidamise kompetentse saab

õppekavas omandada moodulis „Otsesed maksud,“ kus üliõpilane omandab teadmised otseste maksude (nt tulumaks, sotsiaalmaks) põhimõtetest ning kuidas neid palgalt maha arvestada. (vt lisa 2)

Raamatupidamisdokumentide puhul on väga tähtis, et need oleksid korrektselt vormistatud ning säilitatud (kood 3). Vormistuse puhul peab jälgima, kas tehing on kajastatud õigel vormil, kohustuslikud andmeväljad täidetud, tehted ja kokkuvõtted on õiged ning kas tehing vastab ka reaalsusele. Õppekavas ei ole konkreetselt seda kompetentsi välja toodud, kuid saab eeldada, et see on lõimitud moodulite „Raamatupidamisarvestus“ ja „Maksude finantsarvestuslik käsitlus“ õpiväljunditesse ning õppeaine sisusse. (vt lisa 2)

Moodulis „Raamatupidamisarvestus“ on võimalik omandada teadmisi, kuidas vormistada dokumente nii, et need oleksid korrektsed ning selgesti loetavad. Lisaks on moodulis „Maksude finantsarvestuslik käsitlus“ eesmärgina välja toodud, et *„üliõpilane rakendab maksundusalaseid teadmisi äritegevusega kaasnevate majandussündmuste finantskirjendamises.“* Siit saab järeldada, et kui raamatupidajal tuleb kirjendada erinevaid majanduslikke tehinguid, siis tuleb tal järgida kohustuslikke reegleid ning ettekirjutisi. (vt lisa 2)

Finantsarvestus on iga ettevõtte juhtimisprotsesside vundamendiks. Selle teostamine ja kvaliteetsete andmete loomine on keerukas protsess, mis eeldab haritud spetsialiste ja professionaalset lähenemist. Samal ajal on iga areneva ettevõtte üheks põhiliseks eesmärgiks tegevuskulude hoidmine tasemel, mis tagaks ettevõttele jätkuvalt konkurentsieelise. Akadeemia lõpetades peab üliõpilane mõistma, millised erinevused on finantsaruandluse- ja arvestuse vahel. (vt lisa 2)

Kõige tähtsam tegevus, mis tuleb raamatupidajal aastas teha, on saldode inventeerimine ning aastaaruannete koostamine (kood 5). Raamatupidaja peab vähemalt korra aastas tegema saldode inventuuri, kus loetakse üle kõik ettevõtte vahendid ning kontrollitakse ettevõtte nõudeid ja kohustusi. Inventeerimisprotsessi tulemusena koostatakse majandustegevuste aruanne ja esitatakse see e-äriregistri keskkonnas. Õppekavasse pole kompetents küll konkreetselt välja toodud, kuid saab eeldada, et see on lõimitud mitmesse moodulisse, näiteks „Raamatupidamisarvestus,“ „Maksude finantsarvestuslik käsitlus“ ning „Kuluarvestus.“ (vt lisa 2)

Moodulis „Kuluarvestus“ on eesmärgina kirjas, et *„üliõpilane teostab kasutades erinevaid meetodeid majandusüksuse eelarvestamist ja kuluarvestust.“* Sellest eesmärgist nähtub, et

mooduli läbimisel peavad üliõpilasel olema teadmised kuidas koostada eelarvet ning kuidas kuluarvestust pidada. (vt lisa 2)

Et ühiskonnal oleks ettevõtte vastu pidev usaldus, tuleb järgida vajalikke sisekontrollimeetmeid (kood 7). Meetmete pidev järgimine aitab ära hoida suuremaid vigu ning pettusi. Õppekavas pole see omadus konkreetselt leitav, kuid saame järeldada, et kuna sisekontrollieeskiri on ettevõttesisene dokument ja see kuulub tööandja õigusliku loogika alla, siis see on osaliselt lõimitud moodulitega „Õiguse õpetus,“ „Ettevõtlustegevus,“ „Raamatupidamisarvestus“, „Süüteo menetlus,“ „Maksejõuetuse alused,“ „Otsesed maksud“ ja „Kaudsed maksud“ (vt lisa 2)

Õigusloogika kompetentsi kohta saab õppekavast leida järgmised tunnused. Õigusloogika järgimine on läbiv ülesanne kõigi vanemraamatupidaja poolt täidetavate tööülesannete osas ning kajastub olulisuse tõttu ka õppekava üldeesmärkides kitsamas ja laiemas vaates: (vt lisa 2)

- saab aru avaliku halduse toimimispõhimõtetest;
- mõistab valdkondlikke õigusnorme ja oskab neid rakendada Eesti ja Euroopa Liidu õigussüsteemis;
- planeerib ja suunab organisatsiooni tegevusi hinnates finantsolukorda maksunduse ja tolli valdkonnas vastavalt kehtivatele õigusaktidele;
- rakendab finants-, maksu- ja tollialaseid teadmisi ja oskusi kooskõlas kehtivate õigusnormidega.

Õigusloogika kompetentsi aluse loomine algab moodulis „Õiguse õpetus,“ kus mooduli eesmärgis ja õpiväljundites on sõnastatud käitumissuunised üliõpilasele – teadlikkus õiguse teoreetilistest alustest ning oskus teadmist rakendada nii avalike kui eraõiguslike juhtumite analüüsil. Seetõttu on ka oluline oskus näha lahendamist vajavaid probleeme erinevate nurkade alt ning mitmete õigusnormide koostoimes leida neile õiguslikult korrektne lahendus. (vt lisa 2)

Lisaks sellele on õigusloogika järgimine ka kirjaliku ja suulise eneseväljenduse osa – koostada vormilt ja sisult korrektseid ametikirju ja haldusakte. Mooduli „Ettevõtlustegevus“ õpiväljundid on sõnastatud niimoodi, et eelnevalt peab olema saavutatud moodulis „Õiguse õpetus“ kirjeldatud baaskompetentsus, millele kinnistuvad uued õigusloogika kompetentsid: (vt lisa 2)

- analüüsib füüsilise ja juriidilise isiku ettevõtlustegevusega seonduvaid küsimusi tsiviil- ja äriõiguse raamistikus;
- nõustab ettevõtlustegevuses osalejaid õiguslikes ja majanduslikes aspektides.

Õigusloogika tundmine ja järgimine rakendub ka moodulis „Raamatupidamisarvestus“, mille läbimisel arendatakse oskust rakendada raamatupidamisarvestuse põhimõtteid ja meetodikat vastavalt valdkondlikele õigusaktidele. Õigusloogika kompetentsi arendamist toetab moodulite „Otsesed maksud“ ja „Kaudsed maksud“ läbimisel saavutatav õpiväljund – üliõpilane tõlgendab otseste ja kaudsete maksude reegleid. (vt lisa 2)

Õigusloogika kompetentsi rakendamiseks tööülesannete täitmisel on suunatud moodul „Maksude finantsarvestuslik käsitus“, mille üks õpiväljunditest on oskus analüüsida maksuarvestuse finantskirjendamise vastavust kehtivale seadusandlusele ning ka moodul „Maksuõigus ja maksukorraldus“, mille eesmärgiks on luua arusaam maksuõiguse ja maksukorralduse alustest. Ka mooduli „Maksejõuetuse alused“ eesmärk on seotud õigusloogika rakendamisega – selgitada maksejõuetuse põhimõtteid ja kolmanda isiku vastutuse ulatust. Tollivaldkonnas on õigusloogika teadmiste omandamiseks õppekavas olemas moodul „Tolliõigus ja tollitoimingud“, mille eesmärgis on sõnastatud tollipoliitika põhialuste tundmine ja tollialaste õigusaktide rakendamine ja moodul „Keelud ja piirangud“. (vt lisa 2)

Õigusloogika kompetentsi kompleksne rakendamine omandatakse moodulis „Süüteomenetlus“, mille eesmärgis on sõnastatud oskus tunda elulistest juhtumitest ära süüteotunnused ning tunda menetluse läbiviimise üldisi põhimõtteid. Ka mooduli õpiväljundid on suunatud õigusloogika ja -normide seoste rakendamisele: (vt lisa 2)

- teab karistusõiguse üldpõhimõtteid ja maksundusalaseid süüteoosseise;
- teab süüteomenetluse üldpõhimõtteid, kriminaal- ja väärteomenetluse erisusi ning nendevahelisi seoseid.

Kuna ettevõtte majandustegevuses võib esineda ka rahapesupettusi, siis peavad raamatupidajal olema teadmised, kuidas seda ennetada, tõkestada või kuidas juba tekkinud pettuse korral toimida. Õppekavas on selle kompetentsi omandamiseks olemas moodul „Rahapesu ja selle tõkestamise meetmed.“ Mooduli õpiväljunditena on välja toodud „*ülevaade rahapesu tõkestamise meetmetest*“ ning „*tunneb ära rahapesu tõkestamise meetmetest kõrvalhoidumise*

tunnused majandustegevused.“ Kuna õppekavas on ta välja toodud kui erialane valikaine, siis ei pruugi üliõpilane seda moodulit valida – seetõttu ei saa seda õppekava ja kutsestandardi sidususe kontekstis käsitleda. (vt lisa 2)

Raamatupidamise korraldustes või õigusaktides toimuvate muudatuste korral tuleb vanemraamatupidajal juhtkonda ning teisi kolleege konsulteerida (kood 8). Kuna õppekavast omadust konkreetses sõnastuses ei tuvasta, kuid seda on lõimitud mitme erineva mooduli õpiväljunditesse. Lõiminguid võib leida moodulites „Enese ja teiste juhtimine ning sotsiaalne kompetentsus,“ „Raamatupidamisarvestus,“ „Tööpraktika II.“ (vt lisa 2)

Moodulis „Enese ja teiste juhtimine ning sotsiaalne kompetentsus“ on välja toodud õpiväljund, kus üliõpilane *„rakendab erinevaid enese ja teiste juhtimise põhimõtteid meeskonnas töötamisel ja juhtimisolukordade analüüsimisel.“* Kui õigusaktides või ettekirjutustes on toimunud muudatused, siis on raamatupidajal teadmised ja kompetentsid, kuidas rakendada juhtimise põhimõtteid meeskonnas, vajaduse korral ka analüüsida, anda juhtkonnale ja kolleegidele tagasisidet ning läbi selle muuta ettevõtte või organisatsiooni tegevussuundi. (vt lisa 2)

Moodulis „Raamatupidamisarvestus“ on ühe õpiväljundina välja toodud, et üliõpilane *„rakendab raamatupidamisarvestuse põhimõtteid ja metoodikat vastavalt valdkondlikele õigusaktidele.“* Kui raamatupidamisseaduses või teistes raamatupidamisega seotud dokumentides toimuvad muutused ning sellest tulenevalt on vaja muuta ettevõttesiseseid korraldusi/juhiseid raamatupidamisarvestuses, tuleb vanemraamatupidajal küsimuste korral kolleege nõustada ning juhtkonnale aidata vastu võtta organisatsiooni jaoks õigeid otsuseid (vt lisa 2)

Tööpraktika jooksul on võimalik kinnistada õppekavas omandatud teadmisi. Kolleegide ning juhtkonna pidev muutustest teavitamine ning konsulteerimine on vanemraamatupidaja töös väga oluline, kuna see aitab ettevõtet/organisatsioonil muutuda veel paremaks ning areneda veel rohkem. (vt lisa 2)

Kolmas kategooria „**Maksuarvestus**“ koosneb 4 koodist. Kategooria analüüsis kajastuvad üldoskused, mis maksuarvestuses on vajalik omandada. Analüüsides selgus, maksunduse ja tolli õppekava ning vanemraamatupidaja kutsestandard on seotud koodi 1 ning koodi 2-4 osas. (vt lisa 2)

Maksuarvestuse juures on väga oluline, et arvestust peetaks, analüüsitaks ja kirjendataks õigesti (kood 1). Vanemraamatupidaja peab kontrollima, et kõik tehingud kirjendataks ning kantaks õiges väärtuses ning olema pidevalt kursis erinevate muudatustega seadustes ja õigusaktides. Õppekavas pole kompetents küll selgelt leitav, kuid saab eeldada, et see on lõimitud erinevate moodulite õpiväljunditesse ning õppeaine sisusse. (vt lisa 2)

Üheks raamatupidaja ülesandeks on deklaratsioonide täitmise ja esitamise kontrollimine. Ta peab tagama, et deklaratsioonidel oleks õiged andmed ning kuna akadeemia õppekavas pole ühegi mooduli juures seda omadust konkreetselt välja toodud, siis saab eeldada, et see on lõimitud mitmesse moodulisse. Lisaks sellele, et raamatupidajal on palju erinevaid ülesandeid, tuleb tal vajadusel suhelda ning konsulteerida ka maksuhalduriga ning teha vajalikke registreeringuid (kood 3). (vt lisa 2)

Raamatupidajal tuleb pidevalt olla kursis seadusemuudatustega ning kui muudatused on sisse viidud, siis teavitab ta juhtkonda ja teisi kolleege (kood 4). Muudatuste rakendumisest alates tuleb raamatupidajal vajadusel konsulteerida juhtkonda võimalikest alternatiividest ning majandustehingute puhul rakendab erinevaid maksuseadusi. Õppekavas pole see omadus konkreetses moodulis välja toodud, kuid õppekava lõpetamisel oodatakse üliõpilaselt, et ta oskab planeerida ja suunata ettevõtte tegevusi hinnates finantsolukorda ja kehtivaid valdkonna õigusakte. (vt lisa 2)

Neljas kategooria kajastab üldoskusi, mis tuleb vanemraamatupidajal **juhtimisarvestuses** omandada. Neljandas kategoorias on välja toodud üldoskused juhtimisarvestuses, mida vanemraamatupidaja peab omama. Analüüsides seda kategooriat selgus, et maksunduse ja tolli õppekava ning vanemraamatupidaja kutsestandard on seotud koodide 2-3 ning koodi 1 osas. (vt lisa 2)

Kuna juhtimisarvestus on ettevõtte toimimise juures väga oluline osa, siis on ka raamatupidaja roll selle juures muutunud. Raamatupidaja ei ole enam kõigest passiivne informatsiooni jagaja, vaid omab ennetavat rolli nii igapäevases kui ka strateegiliste otsuste vastuvõtmisel – see tähendab, et ka temal on võimalus teha ettepanekuid ettevõtte parendamiseks (kood 1). Juhtimisarvestuse protsessis töödeldakse raamatupidamisandmed kujule, mis võimaldab säilitada sarnasusi ja kõrvaldada erinevused. Eesmärk on esitada andmeid, mis on vajalikud ja täpsed. Kogutud ja töödeldud info peab olema presenteeritav erinevatele huvigruppidele, kes oskavad ja saavad seda kasutada. (vt lisa 2)

Juhtimisarvestuse juurde kuulub ka eelarvete koostamine ning tasuvusanalüüsi tegemine (kood 2). Esmapilgul võib eelarve koostamine ja numbrite ritta panemine tunduda lihtne, aga selle sisu on siiski oluliselt sügavam. Eelarvestamisest on kasu rohkem neil firmadel, kelle igapäevatöö ja sissetulekud on stabiilsemad ning tööjõudu piisavalt. Eelarve paneb juhtkonna jaoks paika mingid piirid, kui palju millise käibe juures midagi teha võib. Maksunduse ja tolli õppekavas on moodul „Kuluarvestus,“ kus üliõpilane omandab teadmised eelarve koostamise kohta, teab ja oskab kasutada sobivaid meetodeid ning hinnata, kas eelarves olevad andmed on õiged. (vt lisa 2)

Selleks et hinnata äriühingu majanduslikku olukorda peab ettevõtte siseselt ette valmistama ja koostama erinevaid finantsaruandeid (kasumiaruanne, bilanss). Samas ei sisalda finantsaruannetes leiduv teave piisavat informatsiooni millele tuginedes saaks teha järeldusi ning langetada vajalikke otsuseid. Seega tuleb antud informatsiooni veel enam analüüsida ja tõlgendada (kood 3). Õppekavas on selleks eraldi moodul „Finantsanalüüs,“ kus üliõpilane õpib erinevaid analüüsimetodeid, kuidas finantsaruandeid analüüsida. Seega on tulemuste analüüs ja tõlgendamine oluline hindamaks efektiivsust, kasumlikkust, võimekust ja tuleviku prognoose. (vt lisa 2)

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Selles alapeatükis tehakse järeldused lõputöö analüüsi tulemustest, mille põhjal tehakse ettepanekud, kuidas võiks finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava parendada. Antud töö empiirilises osas toodi välja kutsestandardi olemus, milline peaks olema õppekava olemus ning raamatupidaja töö olulisus organisatsioonis.

Analüüsides vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardit ning maksunduse ja tolli õppekava leiti kinnitust lõputöö teoreetilises osas kirjas olevatele andmetele. Lisaks sellele saadi teada, kui sidusad on omavahel vanemraamatupidaja kutsestandard ning õppekava. Antud alapeatükis analüüsitakse kutsestandardit ja õppekava ning tehakse erinevaid ettepanekuid õppekava parendamiseks.

Kvalitatiivse uurimismeetodina viidi läbi dokumendianalüüs, kus analüüsiti vanemraamatupidaja (tase 6) kutsestandardit ning Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava, mis hakkas kehtima õppeaastast 2022/2023. Analüüsi

läbiviimiseks koostas autor vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardi põhjal koodid ning võrdles omavahel kutsestandardit ning maksunduse ja tolli õppekava. Antud alapeatükis analüüsitakse intervjuu käigus kogutud vastuseid ning tuuakse välja seosed käesoleva töö teooriaga ning tehakse uuringu tulemustest tulenevalt järeldusi.

Läbiviidud dokumendianalüüsi tulemused näitavad, et maksunduse ja tolli õppekava ning vanemraamatupidaja tase 6 kutsestandardi vahel on seosed. Analüüsist tuleneb, et täielik sidusus on 62% koodide osas, osaliselt on sidusus 38% koodide osas. Analüüsist selgus, et mittekattuvust ei esinenud. (vt lisa 2)

Täielikult sidusus koodide osas tähendab seda, et raamatupidaja kutsestandardi kompetentsinõuded olid õppekavas selgelt välja toodud ning neid oli koheselt õpiväljundite sõnastuses võimalik eristada. Osaline sidusus koodide osas tähendab seda, et kompetentsinõuded olid õppekavas olemas, kuid neid oli keeruline välja selgitada, sest nad olid mitme mooduli õpiväljunditesse sisse lõimitud.

Lõputöös oli esitatud kaks uurimisküsimust. Esimene uurimisküsimus oli: „Millised on uue kutsestandardi kohaselt vanemraamatupidaja kompetentsinõuded?“ Vastates uurimisküsimusele, saab öelda, et kompetentsinõuded pole sisuliselt muutnud, muudetud on vaid sõnastust. Raamatupidajal on võrreldes varasema ajaga suurem surve laiendada ja täiustada oma teadmisi, oskusi ja võimeid kaugemale, kuna tänapäeval on ühiskond nii suures muutuses (vt käesolev töö lk 20). Raamatupidaja peab järgima kehtestatud eetika-koodeksit, see näitab nende lojaalsust organisatsioonile ning samuti aitab eetika rakendamine erinevate tööülesannete puhul näidata, kui täpne, täielik ning usaldusväärne organisatsiooni poolt väljastatav info on (vt käesolev töö lk 22).

Teooriast tuleneb (vt käesolev töö lk 23), et raamatupidajal peavad olema põhikompetentsid, mida ta saab töö ning koolituste käigus arendada. Raamatupidaja peab olema hea suhtleja, otsustusvõimeline, professionaalne. Lisaks sellele peab olema töötaja pädev kasutama erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid, omama raamatupidamise, auditi ja maksualaseid teadmiseid ning olema kursis töökeskkonna ning üldsuses toimuvate muutustega.

Lõputöö teine uurimisküsimus oli: „Milliseid raamatupidamisega seotud kompetentse on maksunduse ja tolli õppekaval õppides võimalik omandada?“ Uuringu tulemusel selgus, et maksunduse ja tolli õppekaval on võimalik omandada kõik põhikompetentsid, mis raamatupidajal peavad olema, alustades kutse-eetika koodeksi tundmisest kuni juhtimisarvestuseni välja.

Analüüsitud kategooriatest on kõige enam sidusust esimeses kategoorias, kus on välja toodud erinevad üldoskused. Üldoskuste kategoorias olevast 11 koodist olid õppekava ja kutsestandardi osas omavahelises tugevas seoses 7 koodi (koodid 1-3, 7, 9-11) – see tähendab, et neid kompetentse on võimalik õppekavas olevatest moodulitest ära tunda. Ülejäänud 4 koodi (koodid 4-6, 8) on kompetentsid, mis on lõimitud erinevate moodulite eesmärkidesse või õpiväljunditesse. Kuna raamatupidaja elukutse hõlmab erinevaid ülesandeid, näiteks tehingute kirjendamine, sealhulgas nende klassifitseerimine ja liitmine, samuti nende esitamine kasumiaruande, bilansi või rahavoogude aruande kujul, on nende kompetentside omandamine õppekava alusel võimalik (vt käesolev töö lk 22). Finantsoskuste kategooriat analüüsides oli 8 koodist olid õppekava ja kutsestandardi osas omavahelises tugevas seoses 6 koodi (koodid 1-6) ning osaliselt seotud koode oli 2 (koodid 7-8). Finantsaruandlus on kompleksne süsteem, mis hõlmab endas erinevaid ülesandeid, näiteks tehingute dokumenteerimine, kirjendamine, aruannete koostamine ning teabe kogumine (vt käesolev töö lk 19).

Analüüsitud kategooriatest on vähem sidusust kolmandas kategoorias, kus on välja toodud erinevad oskused maksuarvestuses. Maksuarvestuse kategoorias olevast 4 koodist olid õppekava ja kutsestandardi osas omavahelises tugevas seoses 1 kood ning osaliselt seoses 2 koodi (koodid 2-4). Neljanda ehk juhtimisarvestuse analüüsitud kategoorias olevatest 3 koodist on õppekava ja kutsestandardi osas omavahelises tugevas seoses 2 koodi (koodid 2-3) ning osaliselt seotud 1 kood (kood 1). Tänapäeval on juhtimisarvestus muutunud üheks tähtsaks ettevõtte strateegia osaks, mille elluviimisele on lisaks ettevõtte juhtkonnale kaasatakse ka teisi osapooli. Juhtimisarvestust on määratletud kui majandus-, finants- ja tegevusinformatsiooni tuvastamise, mõõtmise, koostamise, analüüsimise, ettevalmistamise, tõlgendamise ja edastamise protsess, mis aitab juhtidel organisatsioone juhtida (vt käesolev töö lk 19).

Finantsalase kvalifikatsiooni saamiseks on vajalik, et õppekava on kutsestandardiga tihedalt seotud (vt käesolev töö lk 19). Sisekaitseakadeemia finantskolledži õppekava on laialdasem ja hõlmab mitmeid erinevaid valdkondi, näiteks õigus, majandus, maksud, finantsvaldkond. Õppekava lõpetanud saavad laiapõhjalised teadmised sh raamatupidamises vajalikud teadmised. Nendes õppeasutustes, kus valmistatakse ette kvalifitseeritud raamatupidajaid, peaksid rakenduskõrgharidusõppe õppekava lõpetamisel saavutatavad õpiväljundid olema kooskõlas kvalifikatsiooniraamistiku kuuendal tasemel kirjeldatud üldnõuetega (vt käesolev töö lk 7).

Teooriast tuleneb (vt käesolev töö lk 19), et kutsekvalifikatsiooni omamine on mistahes töötaja jaoks oluline, kuna kui kindel kvaliteediraamistik puudub, siis soodustab see raamatupidamisturule sisenemist isikutele, kes pole piisavalt pädevad ja ei vasta kutsekvalifikatsiooni nõuetele. Selle tõttu muutub teenuse kvaliteeditase, tiheneb konkurents ja raamatupidamisteenust sisseostvate ettevõtete majandusnäitajad pole nii usaldusväärsed.

Maksunduse ja tolli õppekava analüüsist nähtub, et maksundusega seotud mooduleid on rohkem kui tolliga seotud mooduleid. Autor eeldab, et kui osakoormusega õppekava lõpetamise korral on võimalik sooritada raamatupidaja tase 6 kutseksam ja moodulite sisu suunitletud pigem maksunduse kui tolli suunas, siis see ei välista, et üliõpilane ei või peale lõpetamist suunduda tööle finantsvaldkonda. Lisada saab ka, et lähtudes oma isiklikust koolitusvajadusest on üliõpilastel võimalik valida õppekavas ka mitmeid kutsestandardis toodud kompetentse avardavaid ning lisaoskusi ja -teadmisi andvaid valikaineid tõstmaks oma konkurentsivõimet tööturul.

Maksunduse ja tolli õppekava ning kutsestandardi kompetentside ja tegevusnäitajate kõrge sidusus loob üliõpilasele õppekava läbimisel eelduse kutseksami vanemraamatupidaja, tase 6 edukaks sooritamiseks. Õppekava lõpetanule on kutseksami sooritamine vabatahtlik.

Käesoleva töö kontekstis ja lähtudes püstitatud uurimisülesannetest ei uuritud õppekavas pakutavate valikõpingute ning kutsestandardi üldoskuste ja kohustuslike kompetentside tegevusnäitajate vahelist sidusust, kuna vanemraamatupidaja kutse taotlemiseks vajalik on piisavalt kajastatud õppekava kohustuslike moodulite eesmärkide, õpiväljundite ja õppesisu kaudu.

Lõputöö autor teeb Sisekaitseakadeemiale järgmised ettepanekud:

1. Pöörata tähelepanu raamatupidaja oluliste oskuste arendamise viisidele, sh mida saab teha väljaspool klassiruumi.
2. Lisada erialaõpingute valikmoodulis oleva „Rahapesu ja selle tõkestamise meetmed“ kohustuslike üldõpingute mooduli alla.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teemaks oli „Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava seos raamatupidaja kutsestandardiga“. Antud töös uurisin, kuidas ja kui tugevalt on omavahel seotud vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandard ning maksunduse ja tolli õppekava. Lõputöös otsiti vastust uurimisprobleemile, milline on Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava õpiväljundite seos vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardi pädevustega. Uurimisprobleemist lähtuvalt oli lõputöö eesmärgiks Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava õpiväljundite seos vanemraamatupidaja kutsestandardi pädevustega.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks ja püstitatud ülesannete täitmiseks viisin läbi kvalitatiivse uuringu. Andmete kogumise meetodiks oli dokumendianalüüs. Andmeanalüüsi meetodina kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Teooria osas kirjutasin kutsestandardi ning õppekava olemusest ning raamatupidaja töö olulisusest. Tõin välja, kui oluline osa on hariduses kutsestandardil ja õppekaval. Lisaks kirjutasin teoorias ka sellest, kui oluline on raamatupidaja töö organisatsioonis. Seejärel analüüsisin vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardit ning maksunduse ja tolli õppekava ja koostasid koodipuu, mille aluseks võtsin vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardi.

Uuringu tulemusena selgus, et maksunduse ja tolli õppekava ning vanemraamatupidaja tase 6 kutsestandardi täielik sidusus on 62% koodide osas ning osaline sidusus on koodide osas 38%.

Lõputöö uuringu tulemuste ja teooria põhjal tegin kaks ettepanekut, kuidas õppekava parendada ning täiendada. Esiteks tegin ettepaneku pöörata tähelepanu raamatupidaja oluliste oskuste arendamise viisidele, sh mida saab teha väljaspool klassiruumi. Teiseks ettepanekuks tõin välja lisada erialaõpingute valikmoodulis oleva „Rahapesu ja selle tõkestamise meetmed“ kohustuslike üldõpingute mooduli alla.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et maksunduse ja tolli õppekava ja vanemraamatupidaja (tase 6) kutsestandard on omavahel sidusad. Nagu tulemusest nähtub, on kutsestandardi kompetentside alusel koostatud koodid suuremas osas vastavuses õppekava ning moodulite eesmärkide ja õpiväljunditega. Kuigi tekkisid koodid, mis olid õppekavaga ainult osaliselt sidusad, ei tähenda see seda, et nad poleks üldse kutsestandardiga seotud. Isegi kui koodid on osaliselt seotud, siis on nad õppekava mitmesse moodulisse sisse lõimitud.

SUMMARY

The topic of the thesis was "The relationship between the taxation and customs curriculum of the finance college of the Estonian Academy of Security Sciences and the accountant's professional standard". In this work, I investigated how and how strongly the senior accountant, the level 6 professional standard and the taxation and customs curriculum are related to each other. The thesis sought an answer to the research problem, what is the relationship between the learning outcomes of the taxation and customs curriculum of the finance college of the Estonian Academy of Security Sciences and the competencies of the senior accountant, level 6 professional standard. Based on the research problem, the aim of the thesis was the connection of the learning outcomes of the taxation and customs curriculum of the finance college of the Estonian Academy of Security Sciences with the competencies of the professional standard of a senior accountant.

In order to achieve the goal of the thesis and fulfill the set tasks, I conducted a qualitative study. The data collection method was document analysis. Qualitative content analysis was used as a data analysis method.

In terms of theory, I wrote about the nature of the professional standard and curriculum and the importance of the accountant's work. I pointed out how important the professional standard and curriculum are in education. Furthermore, I explained the importance of the accountants work in the organization. Then I analyzed the senior accountant level 6 professional standard and the taxation and customs curriculum and created a code tree based on the senior accountant level 6 professional standard.

As a result of the research, it was found that the full coherence of the taxation and customs curriculum and the senior accountant level 6 professional standard is 62% in terms of codes, and the partial coherence in terms of codes is 38%.

Based on the results and theory of the thesis research, I made two proposals on how to improve and supplement the curriculum. First, I proposed to pay attention to ways of developing the important skills of an accountant, including what can be done outside the classroom. As a second suggestion, I put forward adding "Money laundering and measures to prevent it" in the elective module of specialized studies under the compulsory general studies module.

In summary, it can be said that the curriculum of taxation and customs and the professional standard of senior accountant (level 6) are coherent. As can be seen from the result, the codes prepared on the basis of the competences of the professional standard are largely in accordance with the curriculum and the goals and learning outcomes of the modules. Although codes emerged that were only partially coherent with the curriculum, this does not mean that they were completely unrelated to the professional standard. Even if the codes are partially related, they are integrated into several modules of the curriculum.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Alver, J., Alver, L., 2021. Curriculum modeling: an example of accounting curriculum. *Actual Problems in the System of Education General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*, 1 (1), pp. 8–12.

Alver, L., Alver, J., 2014. Design of accounting curriculum: The case of Estonia. *Megatrend Review*, 11(3), pp. 19-32.

Bowen, G., 2009. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), pp. 27-40.

Carnegie, G. D., 2021. Accounting 101: redefining accounting for tomorrow. *Accounting Education*, 31(6), pp. 615–628.

Creswell, J., W., 2013. *Qualitative Inquiry & Research Design. Choosing Among Five Approaches* (3rd ed.). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: Sage.

Croitoru, I., Neacșu, V., Minciună, S., 2022. Particularities of the financial accounting activity in economic organizations. *Internal Auditing & Risk Management*, 1(65), pp. 47-54.

Deppe, L. A., Sonderegger, E.O., Stice, J. D., Clark, D. C., Streuling, G. F., 1991. Emerging competencies for the practice of accountancy. *Journal of Accounting Education*, 9, pp. 257-290.

Etikan, I., Musa, S. A., Alkassim, R. S., 2016. Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling, *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), pp. 1-4.

Glatthorn, A. A., Boschee, F., Whitehead, B. M., 2006. *Curriculum leadership. Development and implementation*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., 2005. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina

Jõgi, L., 2012. Understanding lifelong learning and adult education policy in Estonia: Tendencies and contradictions. *Journal of Adult and Continuing Education*, 18(2), pp. 44-60.

Kallaste, K., 2018. *Kutsekvalifikatsiooni omistamise praktika ja raamatupidamise kui kutseala areng Eestis. Doktoritöö*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool

Kallaste, K., Alver, J., 2017. The recertification of the professional accounting qualification in Estonia: The requirements and quality of CPD. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 93, pp. 113–134.

Kangur, I., 2018. *Rahvusvaheliste finantsaruandluse standardite (IAS/IRFS) areng aastatel 2005–2015. Magistritöö*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool

Kirsipuu, J., 2015. *Arvestusala ühilduvus avaliku huviga. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia

Kutsekoda, 2022. *Kutsestandardid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.kutsekoda.ee/kutsestandardid/> [Kasutatud 25.12.2022]

Kutsekoda, 2023. *Eesti kvalifikatsiooniraamistik*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.kutsekoda.ee/eesti-kvalifikatsiooniraamistik/> [Kasutatud 30.04.2023]

Kõrgharidusstandard (2019) RT I, 07.10.2022, 5.

Laherand, M.-L., 2008. *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Sulesepp.

Lillie, R. E., Wygal, D. E., 2011. Virtual Office Hours (VOH) in accounting coursework: Leveraging technology to enhance an integrative learning environment, *Journal of Accounting Education*, 29, pp. 1-13.

Matis, D., Calilean, G. V., Kallaste, K., 2016. Accounting Education, Profession and Accountability. *Corporate Governance in Knowledge-Based Society*, pp. 188-219.

Mintz, S. M., 2021. Accounting Ethics Education. *CPA Journal*, 91 (8/9), pp. 24-31.

Mirandha, E., Kaban, A. S., Muda, I., 2022. Public-sector regulation of accounting standards case in pharmaceutical industry. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 13(3), pp. 1645-1649.

Okougbo, P. O., Okike, E. N., Alao, A., 2021. Accounting ethics education and the ethical awareness of undergraduates: an experimental study. *Accounting Education*, 30(3), pp. 258-276.

Ritta, C. de O., Lavarda, C. E. F., 2021. Changes in management accounting rules and routines in merger and acquisition operations. *Revista Contabilidade & Finanças – USP*, 33(90), pp. 1-15.

Rutiku, S., Lehtsaar, T., 2006. *Õppekavaarendus kõrgkoolis*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Rutiku, S., Valk, A., Pilli, E., Vanari, K., 2009. *Õppekava arendamise juhendmaterjal*. Archimedes.

Rogošić, A., Bakotić, D., 2018. Job satisfaction of accountants and their professional ethics. *Ekonomski Vjesnik*, 32 (1), pp. 165-177.

Saldana, J., 2021. *The coding manual for qualitative researches*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC: Sage.

Sisekaitseakadeemia, 2022. *Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava*. *Nõukogu 22.04.2022 otsus nr 1.1-5/122*.

Statistikaamet, 2023. *Rahvaarv*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik/rahvaarv> [Kasutatud 23.02.2023]

Strouhal, J., Kallaste, K., 2010. Accounting Professional Education Schemes: Case of Czech Republic and Estonia. *WSEAS Transactions on Communications*, 8(9), pp. 485-494.

Блинов В., Есенина, Е., 2014. Как рождаются и внедряются профессиональные стандарты? *Образовательная Политика*, 1(63), стр 74-77.

Новиков, П. Н., Зайцева, О. М., Волошановская, Ю. Э., 2022. Учет профессиональных стандартов как основы формирования образовательных программ высшего образования. *Социально-трудовые исследования*, 4, стр 133-148.

Пичковская, С. Ю., 2018. Методика проектирования учебного плана вуза на основе массива дидактических единиц. *Гуманитарная информатика*, 14, стр 77-84.

Lisa 1. Vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandard

KUTSESTANDARD

Vanemraamatupidaja, tase 6

Kutsestandard on dokument, milles kirjeldatakse tööd ning töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit ehk kompetentsusnõudeid. Kutsestandardeid kasutatakse õppekavade koostamiseks ja kutse andmiseks.

Kutsenimetus	Eesti kvalifikatsiooniraamistiku (EKR) tase
Vanemraamatupidaja, tase 6	6

A-osa

B.1 Kutse struktuur

Kutse moodustub üldoskustest ja kohustuslikest kompetentsidest. Kutse taotlemisel on nõutav nende kõigi tõendamine.

KUTSEKIRJELDUS

A.1 Töö kirjeldus

6. taseme vanemraamatupidaja tegeleb finants-, juhtimis- ja maksuarvestusega, finantsaruannete analüüsiga ning kulu- ja eelarvestusega. Ta töötab äri-, avalikus- või mittetulundussektoris.

Tema põhilised tööülesanded on seotud igapäevase raamatupidamise tööga, eelarvete ja finantsaruannete ettevalmistamise ja koostamisega, finantstegevuse analüüsimisega ning arvestusalase nõustamisega. Vanemraamatupidaja töö eeldab isiklikku vastutust ja iseseisvust ning vajadusel teiste meeskonnaliikmete kontrollimist ja juhendamist. Vanemraamatupidaja planeerib oma tööd ja aega, on täpne ja kohusetundlik ning hea suhtleja.

Raamatupidaja kutsegrupis on kolm kehtivat kutsestandardit:

- Raamatupidaja, tase 5
- Vanemraamatupidaja, tase 6
- Juhtivraamatupidaja, tase 7

A.2 Tööosad

A.2.1 Finantsarvestus

A.2.2 Maksuarvestus

A.2.3 Juhtimisarvestus

A.3 Kutsealane ettevalmistus

Vanemraamatupidajana töötavad inimesed, kellel on bakalaureuse kraad või rakenduskõrgharidus ning praktiline töökogemus raamatupidajana ja läbitud erialaseid täienduskoolitusi.

A.4 Enamlevinud ametinimetused

Raamatupidaja, vanemraamatupidaja, pearaamatupidaja.

A.5 Regulatsioonid kutsealal tegutsemiseks

Regulatsioonid kutsealal tegutsemiseks puuduvad.

A.6 Tulevikuoskused

Kasvav tähtsus on nõustamisoskusel ja oskusel automatiseerida tööprotsesse.

B-osa
KOMPETENTSUSNÕUDED

B.2 Vanemraamatupidaja, tase 6 üldoskused

1. Tegevusnäitajad:
2. Järgib raamatupidaja kutse-eeskirja koodeksit (vt <https://www.erk.ee/>); on teadlik oma tööalasest vastutusest ning arvestab sellega otsuste tegemisel.
3. Tunneb valdkonna alusteooriaid; järgib asjakohaste seaduste ja õigusaktide norme, sh andmekaitsereeglid, rahapesu tõkestamine, tööõigus.
4. Mõistab probleeme ja seoseid finants- ja maksuarvestuse vahel, vajadusel konsulteerib lahenduse leidmisekspetsialistidega.
5. Mõistab selle töandja õiguslikku loogikat, kelle heaks ta töötab.
6. Reageerib paindlikult muutustele ja võtab kaalutletud riske ja mõistab sisekontrolli toimimise loogikat.
7. Kaasab tööülesannete täitmisel organisatsiooni teiste struktuuriüksuste töötajaid, delegerib eesmärgi täitmiseks vajalikke ülesandeid ning korraldab nende täitmist parima tulemuse nimel. Annab kolleegidele konstruktiivset tagasisidet.
8. Mõistab kultuurilisi ja keelelisi erinevusi ja suhtleb erinevate inimestega, esitab ja kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjalikult, töötab efektiivselt multikultuurses keskkonnas.
9. Täiendab end sihipäraselt oma erialal, hoides ennast kursis erialase kirjanduse ja õigusaktidega. Omab ülevaadet üldistest suundadest finantsarvestuse standardite arengutes.
10. Kasutab oma töös korrektset riigikeelt tasemel C1 ja vähemalt ühte võõrkeelt tasemel B1 (Lisa 1).
11. Valib ettevõtte spetsiifikast lähtuvalt sobiva tarkvara raamatupidamisarvestuseks. Kasutab oma töö korraldamisel maksimaalselt tarkvara võimalusi (nt e-arved, pangaliidestused, EMTA liidestused). Mõistab tarkvara toimimist ning vajadusel kontrollib, kas tarkvaras kajastatud tehingud saavad kajastatud korrektselt ja vastavalt valitud arvestuspõhimõtetele ning seadusandlusele.
12. Kasutab infotehnoloogilisi vahendeid vastavalt digioskuste enesehindamise skaala iseseisva kasutaja tasemele (Lisa 2).

B.3 Kompetentsid

B.3.1 Finantsarvestus

EKR tase 6

Tegevusnäitajad:

1. Dokumenteerib ja kirjendab nii igapäevase äritegevuse käigus toimunud majandustehinguid kui keerulisemaid, ebaregulaarsest äritegevusest tekkinud majandustehinguid, lähtudes valitud raamatupidamise arvestuspõhimõtetest. Juhul kui arvestuspõhimõtted lubavad kasutada erinevaid arvestuspõhimõtteid, rakendab ettevõtte spetsiifikast lähtuvalt sobivaimaid.
2. Arvestab töötasusid, võttes aluseks töölepinguseaduse, maksuseadused ja muud tööõigust ja töötasearvestust reguleerivad õigusaktid.
3. Koostab väikeettevõtja, keskmise suurusega ettevõtja ja suurettevõtja raamatupidamise sise-eeskirja. Vormistab, haldab, kontrollib raamatupidamisdokumente ja korraldab nende säilitamise vastavalt õigusaktidele.
4. Orienteerub avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse erisustes.
5. Inventeerib väikeettevõtja, keskmise suurusega ettevõtja ja suurettevõtja nõuete (sh arvelduskontod ja sularahakassad) ja kohustiste saldosiid ning koostab nende ettevõtete raamatupidamise aastaaruandeid, võttes aluseks Eesti finantsaruandluse standardi.

6. Koostab ja esitab muid riigi poolt nõutavaid majandustegevust puudutavaid aruandeid (statistilised aruanded jmt).
7. Järgib ettevõtte protsessides vajalikke sisekontrollimeetmeid vigade ja pettuste vältimiseks finantsaruannetes. 8. Konsulteerib juhtkonda ja teisi asjassepuutuvaid töötajaid raamatupidamise korraldust ja finantsaruandlust puudutavate õigusaktide ja nende muutuste teemal.

B.3.2 Maksuarvestus	EKR tase 6
----------------------------	-------------------

- Tegevusnäitajad:
1. Peab majandusüksuse maksuarvestust vastavalt kehtivatele õigusaktidele. Analüüsib majandusüksusemaksukoormust ja kavandab maksude tasumist. Arvestab ja kirjendab maksud ja maksed keerulisemate majandustehingute kohta vastavalt kehtivatele õigusaktidele.
 2. Kontrollib maksudeklaratsioonide täitmist ja esitamist.
 3. Suhtleb vajadusel maksuhalduriga, teostab vajalikke registreeringuid maksuhalduri registrites (sh TÖR, mitteresidentide register, KMKR).

4. Teavitab juhtkonda ja teisi asjassepuutuvaid töötajaid maksuseaduste muudatustest. Konsulteerib juhtkonda võimalikest alternatiividest, rakendab majandustehingute puhul komplekselt erinevaid maksuseadusi.

B.3.3 Juhtimisarvestus	EKR tase 6
-------------------------------	-------------------

- Tegevusnäitajad:
1. Osaleb majandusüksuse juhtimisarvestuse süsteemi loomisel ja teeb majandustulemustest lähtuvalt ettepanekuid ning nõustab juhtkonda kuluarvestuse süsteemi parendamiseks. Oskab kasutada tarkvarasid vastavalt juhtimisarvestuse vajadusele.
 2. Koostab eelarveid, jälgib ja analüüsib nende täitmist. Nõustab finantseerimisotsuste tegemist ja teostab investeeringute tasuvusanalüüsi.
 3. Analüüsib finantsaruandeid (sh rahavoogude aruannet), kasutades hülbeanalüüsi (horisontaal- ja vertikaalanalüüs), suhtarvude ja KMK analüüsi keerukamaid meetodeid. Teeb ettepanekuid juhtimisotsusteks finantsanalüüsi tulemuste alusel.

C-osa
ÜLDTEAVE JA
LISAD

C.1 Teave kutsestandardi koostamise ja kinnitamise kohta ning viide ametite klassifikaatorile	
1. Kutsestandardi tähis kutseregistris	14-05052022-3.7/10k
2. Kutsestandardi koostajad	Juta Püvi, JMP Konsultatsioonid OÜ Ene Rammo, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda Virge Rattassepp, Eesti Raamatupidajate Kogu Krista Teearu, Robby & Bobby OÜ Juta Tikk, Raamatupidamisteave OÜ Ester Vahtre, Tallinna Tehnikaülikool, Ärikorralduse instituut
3. Kutsestandardi kinnitaja	Äriteeninduse ja Muu Äritegevuse Kutsenõukogu
4. Kutsenõukogu otsuse number	24
5. Kutsenõukogu otsuse kuupäev	05.05.2022
6. Kutsestandard kehtib kuni	04.05.2027
7. Kutsestandardi versiooni number	10

8. Viide Ametite Klassifikaatorile (ISCO 08)	2411 Raamatupidamise tippspetsialistid
9. Viide Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule (EQF)	6
C.2 Kutsenimetus võõrkeeles	
Inglise keeles	Accountant, EstQF Level 6
Saksa keeles	Buchhalter
Vene keeles	бухгалтер
C.3 Lisad	
Lisa 1 Keelte oskustasemete kirjeldused	
Lisa 2 Digipädevuste enesehindamise skaala	

Lisa 2. Analüüsi võrdlustabel

Järgnevas tabelis on koondatud vanemraamatupidaja, tase 6 kutsestandardi ja FK maksunduse ja tolli õppekava seos.

Tabel. Analüüsi tulemuste koondtabel (autori koostatud)

Kate- gooria	Kood	Seos*	Märkused
I	1	+	Eraldi moodul puudub, kuid nähtub kahes moodulis.
	2	+	„Makromajandus ja turud“ ning „Riigirahandus ja majandusstatistika“ – puudub iseseisev moodul, sõnastatud ka õppekava ühe üldeesmärgina: omab süvateadmisi majandusarvestuse valdkondade põhimõistetes, teoorias, printsiipides, korraldades organisatsiooni finantsarvestust;
	3	+	Puudub konkreetne moodul, kuid on mitmesse moodulisse õppesisu teemadesse lõimitud: nt finantsanalüüs, maksude finantsarvestuslik käsitlus. On sõnastatud ka õppekava ühe üldeesmärgina: „ <i>omab süvateadmisi majandusarvestuse valdkondade põhimõistetes, teoorias, printsiipides, korraldades organisatsiooni finantsarvestust</i> “.
	4	V	Lõimitud erinevate moodulite õppesisu teemadesse: nt moodulid maksude finantsarvestuslik käsitlus, maksuõigus ja maksukorraldus, finantsanalüüs. Sõnastatud ka õppekava üldeesmärkides
	5	V	Lõimitud: moodulid õiguse õpetus, ettevõtlustegevus, raamatupidamisarvestus, tutvumispraktika
	6	V	Sõnastatud õppekava üldväljundina – „ <i>on ennastjuhtiv õppija ja on võimeline ennast pidevalt täiendama,</i> “ moodulite õppesisu teemades lõiming: nt makromajandus ja turud, riigirahandus ja majandusstatistika
	7	+	Õppekava üldine õpiväljundi osana – saab aru inimkäitumist mõjutavatest teguritest, nt moodulid „Siseturvalisus ja kriisireguleerimine“ eesmärk - „ <i>üliõpilasel on arusaam ümbritsevast julgeolekukeskkonnast, kriisireguleerimisest ja eetilisest käitumisest riigiametnikuna ning oskus rakendada neid teadmisi juhtumite analüüsimisel, erinevas kultuurikontekstis ja simuleeritud hädaolukorras.</i> “ Ja Enese ja teiste juhtimine ning sotsiaalne kompetentsus – väljund rakendab peamiseid ametnikutöös vajaminevaid professionaalse suhtlemise tehnikaid (aktiivne kuulamine ja tagasiside andmine, konflikti juhtimine ja enesekehtestamine);
	8	V	Sõnastatud õppekava üldeesmärgina – on ennast juhtiv õppija ja on võimeline ennast pidevalt täiendama. Lõimitud mooduli õppesisu teemadesse: nt moodul enese ja teiste juhtimine ning sotsiaalne kompetentsus õpiväljundi osa - analüüsib enese ja teiste käitumist erialatöö kontekstis,
	9	+	Sõnastatud õppekava üldeesmärgina - suhtleb suuliselt ja kirjalikult eesti keeles vähemalt tasemel C1 (kõrgtase), inglise keeles vähemalt tasemel B2 (edasijõudnute tase) ning vene keeles suuliselt vähemalt tasemel B1 (suhtluslävi tase); „Keeleõppe moodul“ - kujundada üliõpilastes oskus kasutada eesti keelt kõrgtasemel, inglise keelt edasijõudnud tasemel ja vene keelt suhtluslävi tasemel. „Kirjalik ja suuline eneseväljendus“ õpiväljundid - koostab eesmärgipäraseid, sisult ja vormilt korrektseid ametikirju ja haldusdokumente, järgides asjaajamise üldiseid põhimõtteid ja kirjakeele normi ning koostab ja esitleb loogilisi ja argumenteeritud ettekandeid, toetades neid kaasaegsete IKT vahenditega.
	10	+	Moodul „Finantsanalüüs“ õpiväljundid - rakendab sobivaid analüüsimeetodeid finantsanalüüsi teostamisel ja hindab finantsaruannetes olevate andmete õigsust. Moodul „Raamatupidamisarvestus“ eesmärk - üliõpilane hindab

			raamatupidamiskohustuslase majandustegevuse vastavust Eesti finantsaruandluse ja/või rahvusvahelisele finantsaruandluse standarditele.
	11	+	Moodul „Kirjalik ja suuline eneseväljendamine“ õpiväljund - koostab ja esitleb loogilisi ja argumenteeritud ettekandeid, toetades neid kaasaegsete IKT vahenditega. Moodul „Riigirahandus ja majandusstatistika“ õpiväljund - kasutab seoste uurimisel andmeanalüüsi tarkvara ning rakendab levinumaid kirjeldava ja üldistava statistika analüüsimeetodeid.
II	1	+	Moodul „Raamatupidamisarvestus“ õpiväljund – rakendab raamatupidamisarvestuse põhimõtteid ja meetodikat vastavalt valdkondlikele õigusaktidele; ja „Maksude finantsarvestuslik käsitlus“ eesmärk - üliõpilane rakendab maksundusalaseid teadmisi äritegevusega kaasnevate majandussündmuste finantskirjendamises.
	2	+	Moodulid „Otsesed maksud“ eesmärk - üliõpilane orienteerub otsesest maksudes sh juriidilise ja üksikisiku maksustamise põhimõtetes
	3	+	Moodul „Raamatupidamisarvestus“ eesmärk- üliõpilane hindab raamatupidamiskohustuslase majandustegevuse vastavust Eesti finantsaruandluse ja/või rahvusvahelisele finantsaruandluse standarditele. ja „Maksude finantsarvestuslik käsitlus“ eesmärk - üliõpilane rakendab maksundusalaseid teadmisi äritegevusega kaasnevate majandussündmuste finantskirjendamises
	4	+	Õppekava üldeesmärgi osa – korraldab organisatsiooni finantsarvestust. Moodul „Raamatupidamisarvestus“ - üliõpilane hindab raamatupidamiskohustuslase majandustegevuse vastavust Eesti finantsaruandluse ja/või rahvusvahelisele finantsaruandluse standarditele.
	5	+	Moodul „Raamatupidamisarvestus“- õpiväljund rakendab raamatupidamisarvestuse põhimõtteid ja meetodikat vastavalt valdkondlikele õigusaktidele, „Maksude finantsarvestuslik käsitlus“ eesmärk - üliõpilane rakendab maksundusalaseid teadmisi äritegevusega kaasnevate majandussündmuste finantskirjendamises ning Finantsanalüüs õpiväljund - hindab finantsaruannetes olevate andmete õigsust „Kuluarvestus“
	6	+	
	7	V	Moodul „Makromajandus ja turud“ eesmärk: üliõpilane selgitab majandusteooriast lähtudes majanduses toimivate protsesside toimimist ning kohaldab hoolsusmeetmeid ettevõtte riskijuhtimises ning õpiväljund koostab ettevõtte riskijuhtimise protseduuri ja sisekontrollieeskirja. Riigirahanduse ja majandusstatistika mooduli õpiväljund - hindab avalikus sektoris langetatavate otsuste majanduslikku otstarbekust ühiskonna vaatenurgast, maksuõigus ja maksukorraldus eesmärk: üliõpilane selgitab maksuõiguse ja maksukorralduse põhialuseid, finantsanalüüs õpiväljund hindab finantsaruannetes olevate andmete õigsust. Moodul „Tööpraktika II“ õpiväljund järgib tegevusvaldkonna regulatsioone ja eetilisi põhimõtteid.
	8	V	Moodul „Enese ja teiste juhtimine ning sotsiaalne kompetentsus“ õpiväljund rakendab erinevaid enese ja teiste juhtimise põhimõtteid meeskonnas töötamisel ja juhtimisolukordade analüüsimisel., moodul „Ettevõtlustegevus“ õpiväljund nõustab ettevõtlustegevuses osalejaid õiguslikes ja majanduslikes aspektides. Mooduli „Raamatupidamisarvestus“ õpiväljund korraldab kaasates meeskonnaliikmeid raamatupidamise ja raamatupidamisüksuse tegevust Mooduli „Projektijuhtimine“ õpiväljund kaasab investeeringute ja projektide koostamise ja hindamise meeskonnaliikmeid, tööpraktika 2 ja 3 – õpiväljundid rakendab omandatud teadmisi ja oskusi töökeskkonnas ja tegutseb oma kutsealal spetsialisti ülesannetes.
III	1	+	Moodul Maksude finantsarvestuslik käsitlemine eesmärk üliõpilane rakendab maksundusalaseid teadmisi äritegevusega kaasnevate majandussündmuste finantskirjendamises ja õpiväljundid: analüüsib teostatud maksuarvestuse finantskirjendamise vastavust kehtivale seadusandlusele; prognoosib majandustehingute põhjal kirjendatud maksete, maksude ja tasude võimalikke tagajärgi võttes vastutuse otsuste langetamise eest
	2	v	Lõimitud moodulite õppesisu teemadesse: otsesed maksud – eesmärk: üliõpilane orienteerub otsesest maksudes sh juriidilise ja üksikisiku maksustamise põhimõtetes, kaudsed maksud – eesmärk: orienteerub kaudsetes maksudes

			Moodul „Raamatupidamisarvestus“ õpiväljundis: korraldab kaasates meeskonnaliikmeid raamatupidamise ja raamatupidamisüksuse tegevust
	3	v	Moodul „Maksuõigus ja maksukorraldus“ õpiväljund mõistab maksumaksja ja maksuhalduri õigusi ja kohustusi maksumenetluses;
	4	v	Õppekava üldväljund – mõistab valdkondlikke õigusnorme ja oskab neid rakendada Eesti ja EL õigussüsteemis, lõimitud moodulisse: ettevõtlustegevus - nõustab ettevõtlustegevuses osalejaid õiguslikes ja majanduslikes aspektides, Moodul „Maksejõuetuse alused“ õpiväljund mõistab kolmanda isiku vastutuse aluseid ja rakendamise võimalusi, Moodul „Makromajandus ja turud“ õpiväljund - selgitab majanduse kui terviküsteemi toimimise seaduspärasusi ja põhiprobleeme; Moodul „õiguse õpetus“ eesmärk: üliõpilasel on arusaam õiguse teoreetilistest alustest ning oskus rakendada neid teadmisi õiguslikku tähendust omavate avalik- ja eraõiguslike situatsioonide analüüsimisel. tööpraktika 3 õpiväljund - tegutseb oma kutsealal spetsialisti ülesannetes.
IV	1	v	Puudub iseseisev moodul. Erinevatesse moodulitesse lõimitud. Moodul „Kuluarvestus“ eesmärk: üliõpilane teostab kasutades erinevaid meetodeid majandusüksuse eelarvestamist ja kuluarvestust. Moodul „Riigirahandus ja majandusstatistika“ eesmärk: üliõpilane kasutab majandusteooriat ja statistilisi andmeanalüüsimetodeid majanduse ja avaliku sektori tegevuse analüüsimiseks. Moodul „Makromajandus ja turud“ eesmärk: üliõpilane selgitab majandusteooriast lähtudes majanduses toimuvate protsesside toimimist ning kohaldab hoolsusmeetmeid ettevõtte riskijuhtimises. Moodul „Tööpraktika 3“ õpiväljundid - rakendab omandatud teadmisi ja oskusi töökeskkonnas ja tegutseb oma kutsealal spetsialisti ülesannetes.
	2	+	Enesejuhtimine, raamatupidamisarvestus, projektijuhtimine, tööpraktika 2 ja 3
	3	+	„Finantsanalüüs,“

*Vastavus (+), osaline vastavus (v), puudub (-)

Lisa 3. Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppekava

KINNITATUD

Sisekaitseakadeemia

nõukogu 22.04.2022

protokollilise otsusega nr 1.1-5/122

SISEKAITSEAKADEEMIA

Finantskolledž

MAKSUNDUSE JA TOLLI ERIALA ÕPPEKAVA

Haridustase	Rakenduskõrgharidus
Õppekava nimetus eesti keeles	Maksundus ja toll
Õppekava nimetus inglise keeles	<i>Taxation and Customs</i>
Õppekava kood EHISes	80015
Õppekavagrupp	Ärindus ja haldus
Õppe läbiviimise õigus	Kõrgharidusseadus § 10
Õppe maht	180 EAP
Nominaalne õppeaeg	4 aastat
Õppevormid	Osakoormusõpe, sessiooniõpe
Õppekeel	Eesti keel
Õppeväljundite saavutamiseks vajalikud muud keeled	Inglise keel, vene keel
Õppekava juht	Finantskolledži direktor
Õppekava versiooni kohaldatakse alates 2022/2023 õppeaastast vastuvõetud üliõpilaste suhtes.	

1. ÕPPE EESMÄRGID JA OODATAVAD ÕPIVÄLJUNDID

Maksunduse ja tolli õppekava eesmärgiks on:

- finants-, maksu- ja tollispetsialisti ettevalmistamine lähtudes tööturu vajadustest;
- toetada üliõpilastel teadmiste, oskuste ja väärtuste kujunemist, mis on vajalikud magistriõppe tasemel õpingute jätkamiseks ja elukestvaks õppeks.

Maksunduse ja tolli õppekava lõpetamisel üliõpilane:

- saab aru inimkäitumist mõjutavatest teguritest, juhtimise ja organisatsioonikäitumise põhimõtetest ning riiklusest, majandusest ning avaliku halduse toimimispõhimõtetest;
- suhtleb suuliselt ja kirjalikult eesti keeles vähemalt tasemel C1 (kõrgtase), inglise keeles vähemalt tasemel B2 (edasijõudnute tase) ning vene keeles suuliselt vähemalt tasemel B1 (suhtluslävi tase);
- mõistab valdkondlikke õigusnorme ja oskab neid rakendada Eesti ja Euroopa Liidu õigussüsteemis;
- planeerib ja suunab organisatsiooni tegevusi hinnates finantsolukorda maksunduse ja tolli valdkonnas vastavalt kehtivatele õigusaktidele;
- omab süvateadmisi majandusarvestuse valdkondade põhimõistetes, teoorias, printsiipides, korraldades organisatsiooni finantsarvestust;
- rakendab finants-, maksu- ja tollialaseid teadmisi ja oskusi analüüsides isikute maksukäitumist kooskõlas kehtivate õigusnormidega ning järgides kutse ja ärietika põhimõtteid;
- on ennast juhtiv õppija ja on võimeline ennast pidevalt täiendama.

2. ÕPPE ALUSTAMISE TINGIMUSED

Õppekavale saab kandideerida isik,

- kellel on keskharidus või sellele vastav kvalifikatsioon.

Õppekavale õppima asumise tingimused on sätestatud „Sisekaitseakadeemiasse vastuvõtmise tingimustes ja korras“.

3. ÕPPEKAVA SÜVAÕPPESUUNDADE, VALIKMOODULITE VALIKUVÕIMALUSED JA –TINGIMUSED

3.1. Süvaõppesuunad

Õppekaval ei ole süvaõppesuundi.

3.2. Üldõpingute valikmoodul

Üliõpilane valib õpinguperioodi jooksul üldõpingute valikmoodulisse aineid vähemalt 10 EAP ulatuses. Valikmooduli ained igaks õppeaastaks kinnitatakse õppeprorektori käskkirjaga. Lisaks võib üliõpilane valikmoodulisse valida üldoskuste omandamiseks mooduleid või aineid teistest Sisekaitseakadeemia õppekavadest või külalisüliõpilasena teistest kõrgkoolidest. Kui üliõpilase keeleoskuse taseme testimise tulemusena selgub, et üliõpilane ei valda õpingute läbimiseks nõutaval tasemel eesti, vene ja/või inglise keelt, siis tuleb tal valida keeleoskuse taseme parendamiseks vastava keele valikaine. Üldiste kompetentside arendamiseks on võimalik koguda kuni 3 EAP mahus valikõpinguid läbides rahvusvahelisi e-kursusi ja/või veebiseminare. Vähemalt ühe mooduli peab üliõpilane õpingute jooksul valima lähtudes isiklikust huvist.

3.3 Erialane valikmoodul

Üliõpilane valib õpinguperioodi jooksul erialaseid valikaineid vähemalt 5 EAP ulatuses. Erandina on võimalik mooduli täitmiseks valida kolledži direktori käskkirjaga ühekordselt kinnitatud mooduleid, mis võidakse luua vastavalt tööturu vajadustele. Vähemalt ühe mooduli peab üliõpilane õpingute jooksul valima lähtudes isiklikust huvist.

4. ÕPPE LÕPETAMISE TINGIMUSED JA LÕPETAMISEL VÄLJASTATAVAD DOKUMENDID

Õpe lõpeb lõputöö kaitsmisega. Lõputöö on praktilise või teoreetilise suunitlusega uurimus, mille koostamine aitab kaasa üliõpilase erialaste teadmiste süvendamisele ning näitab üliõpilase oskust näha probleeme, kasutada omandatud teadmisi ja praktilisi kogemusi olukorra analüüsimiseks ja lahendite väljapakkumiseks, suutlikkust formuleerida oma mõtteid ning esitada need nõuetekohases vormis. Lõputöö kaitsmisele lubatakse üliõpilane, kes on täitnud Sisekaitseakadeemia regulatsioonidest tulenevad nõuded lõputöö kaitsmisele lubamiseks.

Üliõpilastele antakse pärast õppekava täies mahus täitmist bakalaureuse kraad ning kõrghariduse diplom koos akadeemilise õiendiga.

Õppekava läbimisel on õppija võimeline sooritama nii raamatupidaja kutseeksami (raamatupidaja tase 5 ja/või vanemraamatupidaja tase 6) kui ka tolliagendi eksami.

5. ÕPPEKAVA ÜLESEHITUS

Mooduli nimetus	EAP	E/A
ÜLDÕPINGUD	30	
1. Siseturvalisus ja kriisireguleerimine	4	E
2. Õiguse õpetus	8	E
3. Kirjalik ja suuline eneseväljendamine	4	E
4. Enese ja teiste juhtimine ning sotsiaalne kompetentsus	4	E
5. Üldõpingute valikmoodul	10	A
ERIALAÕPINGUD	150	
6. Keeleõppe moodul	9	A
7. Makromajandus ja turud	4	A
8. Riigirahandus ja majandusstatistika	4	A
9. Ettevõtlustegevus	6	A
10. Projektijuhtimine	4	A
11. Raamatupidamisarvestus	13	E
12. Otsesed maksud	10	E
13. Kaudsed maksud	11	E
14. Maksude finantsarvestuslik käsitus	7	E
15. Maksuõigus ja maksukorraldus	4	E
16. Maksejõuetusõiguse alused	4	A
17. Tolliõigus ja tollitoimingud	7	A
18. Keelud ja piirangud	4	A
19. Süüteomenetlus	4	A
20. Kuluarvestus	6	A
21. Finantsanalüüs	10	E
Erialased valikõpingud	5	
22. Maksu- ja tolliõiguse aktuaalsed probleemid	3	A
23. Euroopa Liidu rahandus	3	A

24. Sissejuhatus erialasesse vene keelde	2	A
25. Rahapesu ja selle tõkestamise meetmed	3	A
26. Rahvusvaheline koostöö	3	A
Praktikad	27	
27. Tutvumispraktika	3	A
28 Tööpraktika I	4	A
29. Tööpraktika II	6	A
30. Tööpraktika III	14	A
Lõputöö	11	
31. Teadustöö metodoloogia	3	A
32. Lõputöö	8	E

5. MOODULITE LOETELU, MAHT JA LÜHIKIRJELDUSED

Mooduli nimetus	EAP	E/A
ÜLDÕPINGUD		30
1. Siseturvalisus ja kriisireguleerimine	4	E
<p>Mooduli eesmärk:</p> <p>üliõpilasel on arusaam ümbritsevast julgeolekukeskkonnast, kriisireguleerimisest ja eetilise käitumisest riigiametnikuna ning oskus rakendada neid teadmisi juhtumite analüüsimisel, erinevas kultuurikontekstis ja simuleeritud hädaolukorras.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> analüüsib siseturvalisust mõjutavaid tegureid ja turvalisuse tagamise üldiseid põhimõtteid riigi sise- ja väliskeskkonna seisukohalt, juhindudes lugupidava ja professionaalse käitumise alustest erinevate kultuuride, väärtushinnangute ning religioonide suhtes; rakendab eetilise käitumise ja hea halduse põhimõtteid töösuhetes ettetulevate eetiliste dilemmade ning korruptsiooniohtlike olukordade lahendamisel; 		

<ul style="list-style-type: none"> • analüüsib hädaolukorra lahendamist, juhindudes kriisireguleerimise teooriast, riskianalüüsist, elutähtsa teenuse toimepidevuse analüüsist ning kriisikommunikatsiooni korraldamise põhimõtetest. 		
Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.		
2. Õiguse õpetus	8	E
Mooduli eesmärk:		

<p>üliõpilasel on arusaam õiguse teoreetilistest alustest ning oskus rakendada neid teadmisi õiguslikku tähendust omavate avalik- ja eraõiguslike situatsioonide analüüsimisel.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab Eestis kehtiva õiguskorra ülesehitust, eristades era- ja avaliku õiguse valdkondi; • rakendab õiguse realiseerimisel subsumeerimise ja tõlgendamise võtteid; • viib läbi lihtsama haldusmenetluse. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
3. Kirjalik ja suuline eneseväljendamine	4	E
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilasel on arusaam erinevate dokumentide ja kirjalike üliõpilastööde olemusest, eesmärkidest ja nõuetest ning oskus neid koostada ja ette kanda.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koostab eesmärgipäraseid, sisult ja vormilt korrektseid ametikirju ja haldusdokumente, järgides asjaajamise üldiseid põhimõtteid ja kirjakeele normi; • koostab ülesehituselt loogilisi, stiililt sobivaid ja keeleliselt korrektseid eriala- ja tarbetekste, lähtudes SKA üliõpilastööde koostamise ja vormistamise juhendi nõuetest ja kasutades peamiseid kontoritarkvara programme ning teadusandmebaase; • koostab ja esitleb loogilisi ja argumenteeritud ettekandeid, toetades neid kaasaegsete IKT vahenditega. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
4. Enese ja teiste juhtimine ning sotsiaalne kompetentsus	4	E

Mooduli eesmärk: üliõpilasel on arusaam professionaalse suhtlemise, organisatsioonilise käitumise ja meeskonna juhtimise alustest ning oskus rakendada neid teadmisi enda ja teiste tegevuse tõlgendamisel ja juhtimisel.

Mooduli läbimisel üliõpilane:

- analüüsib enese ja teiste käitumist erialatöö kontekstis juhindudes inimese isiksuse, grupikäitumise ja organisatsioonikäitumise põhialustest;
- rakendab peamiseid ametnikutöös vajaminevaid professionaalse suhtlemise tehnikaid (aktiivne kuulamine ja tagasiside andmine, konflikti juhtimine ja enesekehtestamine);
- rakendab erinevaid enese ja teiste juhtimise põhimõtteid meeskonnas töötamisel ja juhtimisolukordade analüüsimisel.

Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.

5. Üldõpingute valikmoodul	10	A
----------------------------	----	---

Mooduli eesmärk:

võimaldada üliõpilasel arendada õpingute läbimiseks vajalikku keeleoskust, kehalist ja/või vaimselt võimekust oma huvialadele või vajadustele vastavas üldteadmiste ja -kompetentsi valdkonnas, et tagada enda edukas hakkamasaamine, eneseteostus ja areng, kodanikuaktiivsus, sotsiaalne kaasatus ning tööhõive.

Mooduli läbimisel üliõpilane:

- valdab riigikeelt kõrgtasemel, inglise keelt kesktasemel ning vene keelt madalamal kesktasemel;
- on arendanud teisi vaimseid ja/või kehalisi võimeid oma huviala või üldteadmiste ja -oskuste osas;
- on arendanud sotsiaalseid kompetentse edukaks toimetulekuks ühiskondlikus ja tööelus.

Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.

ERIALAÕPINGUD	150	
---------------	-----	--

6. Keeleõppe moodul	9	A
---------------------	---	---

Mooduli eesmärk: kujundada üliõpilastes oskus kasutada eesti keelt kõrgtasemel, inglise keelt edasijõudnud tasemel ja vene keelt suhtluslävi tasemel.

Mooduli läbimisel üliõpilane:

- arendab ametialaseks suhtlemiseks vajalikku suulist ja kirjalikku eneseväljendust;
- omandab ja kinnistab vene keeles erialaseks suhtlemiseks vajaliku sõnavara ning keelendeid;
- omandab ja kinnistab inglise keeles erialaseks suhtlemiseks vajalikku sõnavara ning keelendeid.

Mooduli hindamine toimub moodulipõhiselt.

7. Makromajandus ja turud

4

A

Mooduli eesmärk: üliõpilane selgitab majandusteooriast lähtudes majanduses toimuvate protsesside toimimist ning kohaldab hoolsusmeetmeid ettevõtte riskijuhtimises.

Mooduli läbimisel üliõpilane:

- selgitab majanduse kui terviksüsteemi toimimise seaduspärasusi ja põhiprobleeme;
- analüüsib kaupade ja teenuste turge ning seal esinevaid probleeme, seostades neid avaliku sektori funktsioonidega;
- orienteerub riskianalüüsi korralduses ja meetodites ning juhtimissüsteemis;
- koostab ettevõtte riskijuhtimise protseduuri ja sisekontrollieeskirja.

Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.

8. Riigirahandus ja majandusstatistika

4

A

Mooduli eesmärk: üliõpilane kasutab majandusteooriat ja statistilisi andmeanalüüsimeetodeid majanduse ja avaliku sektori tegevuse analüüsimiseks.

Mooduli läbimisel üliõpilane:

- kasutab riigirahanduse teooriaid avaliku sektori tegevuse mõjude analüüsimiseks;
- hindab avalikus sektoris langetatavate otsuste majanduslikku otstarbekust ühiskonna vaatenurgast;
- koostab teoreetilisi mudeleid ja püstatab hüpoteese nähtustevaheliste seoste uurimiseks;

<ul style="list-style-type: none"> • kasutab seoste uurimisel andmeanalüüsi tarkvara ning rakendab levinumaid kirjeldava ja üldistava statistika analüüsimeetodeid. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
9. Ettevõtlustegevus	6	A
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane hindab ettevõtlustegevuse võimalusi.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib füüsilise ja juriidilise isiku ettevõtlustegevusega seonduvaid küsimusi tsiviil- ja äriõiguse raamistikus; • nõustab ettevõtlustegevuses osalejaid õiguslikes ja majanduslikes aspektides. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
10. Projektijuhtimine	4	A
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane analüüsib investeeringute ja projektide sobivust.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • kaasab investeeringute ja projektide koostamisse ja hindamisse meeskonnaliikmeid; • võrdleb projektide ja investeeringute sobivust tegevusvaldkonda. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
11. Raamatupidamisarvestus	13	E
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane hindab raamatupidamiskohustuslase majandustegevuse vastavust Eesti finantsaruandluse ja/või rahvusvahelisele finantsaruandluse standarditele.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rakendab raamatupidamisarvestuse põhimõtteid ja metoodikat vastavalt valdkondlikele õigusaktidele; 		

<ul style="list-style-type: none"> • korraldab kaasates meeskonnaliikmeid raamatupidamise ja raamatupidamisüksuse tegevust. Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.		
12. Otsesed maksud	10	E
Mooduli eesmärk: üliõpilane orienteerub otsestes maksudes sh juriidilise ja üksikisiku maksustamise põhimõtetes.		
Mooduli läbimisel üliõpilane: <ul style="list-style-type: none"> • tõlgendab otseste maksude reegleid; • lahendab otseste maksudega seotud ülesandeid. 		
Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.		
13. Kaudsed maksud	11	E
Mooduli eesmärk: üliõpilane orienteerub kaudsetes maksudes.		
Mooduli läbimisel üliõpilane: <ul style="list-style-type: none"> • tõlgendab kaudsete maksude reegleid; • lahendab kaudsete maksudega seotud ülesandeid. 		
Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.		
14. Maksude finantsarvestuslik käsitlus	7	E
Mooduli eesmärk: üliõpilane rakendab maksundusalaseid teadmisi äritegevusega kaasnevate majandussündmuste finantskirjendamises.		
Mooduli läbimisel üliõpilane: <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib teostatud maksuarvestuse finantskirjendamise vastavust kehtivale seadusandlusele; • prognoosib majandustehingute põhjal kirjendatud maksete, maksude ja tasude võimalikke tagajärgi võttes vastutuse otsuste langetamise eest. 		
Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.		

15. Maksuõigus ja maksukorraldus	4	E
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane selgitab maksuõiguse ja maksukorralduse põhialuseid.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • orienteerub maksuõiguse põhimõtetes ja terminoloogias; • mõistab maksumaksja ja maksuhalduri õigusi ja kohustusi maksumenetluses; • lahendab lihtsamaid maksuõiguslikke juhtumeid. 		

Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.

16. Maksejõuetusõiguse alused	4	A
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane selgitab maksejõuetusõiguse põhimõtteid ja kolmanda isiku vastutuse ulatust.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • orienteerub maksejõuetusõiguse terminoloogias ja põhimõtetes; • mõistab kolmanda isiku vastutuse aluseid ja rakendamise võimalusi. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		

17. Tolliõigus ja tollitoimingud	7	A
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane selgitab Eesti ja Euroopa Liidu tollipoliitika põhialuseid ning tulenevalt tollialastest õigusaktidest kauba suunamist tolliprotseduurile.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab tolliõigust ja tollipoliitika eesmärgi ning tolliprotseduure; • analüüsib rahvusvahelise kaubanduse tarneahelaid; • selgitab kauba vabasse ringluse lubamist, ekspordi ja eriprotseduure. 		

Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.		
18. Keelud ja piirangud	4	A
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane selgitab kaupadele rakenduvaid keelde ja piiranguid.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> tuvastab keeldude ja piirangutega kaupu; teeb kindlaks keeldude ja piirangutega kaupade tolliformaalsused. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
19. Süüteomenetlus	4	A
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane tunneb elulises juhtumis ära süüteo tunnused ja teab menetluse läbiviimise üldisi põhimõtteid.</p> <p>Mooduli läbimisel:</p> <ul style="list-style-type: none"> teab karistusõiguse üldpõhimõtteid ja maksundusalaseid süüteokoosseise; teab süüteomenetluse üldpõhimõtteid, kriminaal- ja väärteomenetluse erisusi ning nendevahelisi seoseid. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
20. Kuluarvestus	6	A
<p>Mooduli eesmärk: üliõpilane teostab kasutades erinevaid meetodeid majandusüksuse eelarvestamist ja kuluarvestust.</p> <p>Mooduli läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> rakendab sobivaid eelarvestus- ja kuluarvestusmeetodeid; hindab kulu- ja eelarvestuses olevate andmete õigsust. <p>Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.</p>		
21. Finantsanalüüs	10	E
Mooduli eesmärk:		

üliõpilane teostab kasutades erinevaid meetodeid finantsandmete analüüsi.

Mooduli läbimisel üliõpilane:

- rakendab sobivaid analüüsimeetodeid finantsanalüüsi teostamisel;
- hindab finantsaruannetes olevate andmete õigsust.

Moodulit hinnatakse moodulipõhiselt.

Erialased valikõpingud

5

22.Maksu- ja tolliõiguse aktuaalsed probleemid

3

A

Aine eesmärk:

Üliõpilane on tutvunud maksu- ja tolliõiguse aktuaalsete probleemidega.

Aine läbimisel üliõpilane:

- teab ajakohaseid maksu- ja tolliõiguse aktuaalseid probleeme;
- on teadlik ajakohasest kohtupraktikast; analüüsib kohtulahendeid, tuues välja olulised maksu- ja tolliõiguse aspektid.

Ainet hinnatakse ainepõhiselt.

23. Euroopa Liidu rahandus

3

A

Aine eesmärk:

üliõpilasel on teadmised Euroopa Liidu olemusest ning rahanduse toimimisest.

Aine läbimisel üliõpilane:

- omab süsteemset ülevaadet Euroopa Liidu olemust ja rahanduse toimimise üldpõhimõtetest;
- mõistab Euroopa Liidu erinevate poliitikate, eelarve tulude ja kulude olemust ja arengu iseärasusi;
- mõistab Euroopa Liidu finantsraamistiku ja eelarve ülesehitust ning seost Eesti riigieelarvega.

Ainet hinnatakse ainepõhiselt.

24. Sissejuhatus erialasesse vene keelde

2

A

Aine eesmärk:

igapäevaseks tööalaseks suhtlemiseks vajaliku praktilise kõnekeele oskuse kinnistamine.

Aine läbimisel üliõpilane:

- esitleb ennast, kasutades kursusel omandatud keelendeid (sõnavara, grammatilisi struktuure);
- eristab tekstides olulist infot ebaolulisest, edastades seda arusaadavas keeles;
- rakendab kursusel omandatud keelelist kompetentsi erialaga seotud igapäevastes suhtlussituatsioonides, esitades ja vastates küsimustele kursusel läbitud teemade raames.

Ainet hinnatakse ainepõhiselt.

25. Rahapesu ja selle tõkestamise meetmed

3

A

Aine eesmärk:

üliõpilane mõistab rahapesu olemust ja selle tõkestamise meetmeid.

Aine läbimisel üliõpilane:

- omab ülevaadet rahapesu mõistest ning selle tõkestamise meetmetest;
- tunneb ära rahapesu tõkestamise meetmetest kõrvalehoidumise tunnused majandustegevuses;
- on teadlik rahapesu ajakohasest kohtupraktikast.

Ainet hinnatakse ainepõhiselt.

26. Rahvusvaheline koostöö

3

A

Aine eesmärk:

erialaste teadmiste ja kogemuse omandamine rahvusvaheliselt maksu- või tolli valdkonnas, kasutades riikidevahelist üliõpilaste vahetust või muud rahvusvahelise koostöö vormi.

Aine läbimisel üliõpilane:

- omab erialaseid teadmisi ja kogemust rahvusvahelise koostöö valdkonnas.

Ainet hinnatakse ainepõhiselt.

Praktikad

27

27. Tutvumispraktika

3

A

<p>Praktika eesmärk: üliõpilasel on arusaam praktika asutuse eesmärgist ja toimimisest ning võimalustest oma karjääri planeerimisel.</p> <p>Praktika läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab praktikaasutuse strateegilisi eesmäärke ja arengusuundi; • tunneb praktikaasutuse struktuuri ja töökorraldust. <p>Praktikat hinnatakse praktikapõhiselt.</p>		
28. Tööpraktika I	4	A
<p>Praktika eesmärk: erialase praktilise kogemuse omandamine ja teoreetiliste teadmiste kinnistamine praktikas ning kutsevõimekuse saavutamine.</p> <p>Praktika läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab praktikaasutuse toimimise põhimõtteid; • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi töökeskkonnas; • järgib tegevusvaldkonna regulatsioone ja eetilisi põhimõtteid. <p>Praktikat hinnatakse praktikapõhiselt.</p>		
29. Tööpraktika II	6	A
<p>Praktika eesmärk: erialase praktilise kogemuse omandamine ja teoreetiliste teadmiste kinnistamine praktikas ning kutsevõimekuse saavutamine.</p> <p>Praktika läbimisel üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rakendab omandatud teadmisi ja oskusi töökeskkonnas; • järgib tegevusvaldkonna regulatsioone ja eetilisi põhimõtteid. <p>Praktikat hinnatakse praktikapõhiselt.</p>		
30. Tööpraktika III	14	A

Praktika eesmärk:

erialase praktilise kogemuse omandamine ja teoreetiliste teadmiste kinnistamine praktikas ning kutsevõimekuse saavutamine.

Praktika läbimisel üliõpilane:

- rakendab omandatud teadmisi ja oskusi töökeskkonnas; • teostab majandusvaldkonna riski- ja finantsanalüüsi;
- tegutseb oma kutsealal spetsialisti ülesannetes.

Praktikat hinnatakse praktikapõhiselt.

24. Lõputöö

11

24.1. Teadustöö metodoloogia

3

A

Aine eesmärk:

üliõpilasel on teadmised teadustöö koostamise põhimõtetest ja oskused kasutada olulisemaid andmekogumise ja -analüüsimeetodeid.

Aine läbimisel üliõpilane:

- tunneb uurimisküsimuste ja hüpoteeside püstitamise üldiseid aluseid;
- rakendab olulisemaid kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid andmete kogumise ja analüüsimise meetodeid;
- planeerib ja koostab uurimistöid, analüüsib ja esitleb uuringu tulemusi järgides uurimistööle esitatavaid nõudeid.

Ainet hinnatakse ainepõhiselt.

24.2. Lõputöö

8

E

Lõputöö kirjutamise ja kaitsmise eesmärk: üliõpilane koostab erialase uurimistöö, töötab teadusallikatega ning esitab uuringu tulemused ja analüüsi nõuetekohases vormis.

Lõputöö kaitsmisel üliõpilane:

- viib läbi aktuaalsel erialasel teemal uuringu teadustöö põhimõtetest lähtuvalt;
- analüüsib ja üldistab uurimistöö koostamisel viidatud allikaid;
- süvendab iseseisvalt erialaseid teadmisi uurimistöö koostamisel;
- näitab oskust kasutada omandatud teadmisi ja praktilisi kogemusi uurimistöö koostamisel ja kaitsmisel.

Lõputööd hinnatakse lõputööpõhiselt.